

- Kosova liderleri birkaç ülkenin müzakerecisi ile bir araya geldi
- Daha iyi sağlık hizmetlerinin sağlanması
- "Geri Dönüş Koalisyonu" dönüm noktasında

Editörden

Müzakere stratejilerinin hazırlanması

Gerçekten de bu nadir bir oluşumdur. Kosova'nın en önemli politik liderleri, tranzisyon safhaları ve benzer durumlardan geçen tüm dünya ülkelerinin kilitsel görüşmecisi ve karar verme pozisyonunda olan şahıslarıyla bir araya gelerek müzakerelerin yürütülmesi konusunu görüştüler. Bir araya geldikleri yer ise Avusturya'nın güzel Burg Schlaining şatosuydu. 15 - 19 Aralık 2003 tarihleri arasında düzenlenen bu görüşmelerde Kuzey İrlanda, İrlanda Cumhuriyeti, İsrail, Filistin, Güney Afrika ve Şili'nin ünlü resmi görevlileri ve müzakerecilerin deneyimleri hakkında yoğun bir görgü değiş tokuşunda bulunuldu. "Müzakerele stratejilerinin belirlenmesi" konferansı Harvard Üniversitesi Tranzisyon Dönemlerinde Adalet Projesi ve AGİT Kosova Misyonu tarafından örgütlenerek Kosova Politik İncelemeler ve Gelişme Enstitüsü (KIPRED) ve İsveç Olof Palme Uluslararası Merkezi tarafından desteklenmiştir. Sözü geçen girişim eski ABD Başkanı Bill Clinton da olmak üzere birkaç uluslararası liderler tarafından da onaylanmıştır.

Bu tarihi toplantının en önemli özelliklerinden biri Kosovalı beş en önemli politik liderinin katılmış olmasıydı: Başkan İbrahim Rugova; Başbakan Bajram Rexhepi; Meclis Başkanı Prof. Nexhat Daci; Kosova Demokratik Partisi Başkanı Sayın Hashim Taçi; ve Kosova Geleceği İttifaki (AAK) Başkanı Sayın Ramush Haradinaj'ın katılmaları oluşturmaktaydı. Kosova Türk, Boşnak ve Haşkalı toplulukları temsilcileri bu konferansa katılırken, Kosova Sırp temsilcileri davetiyeleri red ederek konferansa katılmadılar. Toplantıya, Cenervre BM Avusturya Sürekli Temsilcisi Büyükelçi Wolfgang Petritsch ve Olof Palme Uluslararası Merkezi Genel Sekreteri Thomas Hammarberg başkanlık ettiler.

Bu oturumda, uluslararası konuşmacılar Kosova için önemli olan konulara özel önem vererek, kendi eski müzakerelerinden edinmiş oldukları görgüler ile ilgili kısa sunumlarda bulundular. Toplantıda görüşülen özel konular arasında müzakereler için hazırlanma, bir ekipte olduğu gibi karşı taraf müzakerecileri arasında inancın sağlanması olduğu gibi, çok partili müzakerelerin etkin bir şekilde yönetimi, daha geniş bir kamuoyu ve uluslararası topluluk arasında inancın sağlanması, istikrarlı bir gelişmenin sağlanmasında sivil toplum temsilcileri ile azınlıkların katılımı yer almaktaydı. Toplantı, GÖE liderlerinin Kosovada'ki durumu kendi aralarında olduğu gibi ünlü uluslararası temsilciler ile görüşmeleri için uygun bir fırsat sağladı.

Konuşmacılar arasında 1987 yılında Orta Amerika Barış Anlaşması süresince Costa Rica Hükümeti Danışmanı ve eski Şili Başkanlığı Genel Sekreteri Sayın John Biehl; Güney Afrika Başkan Vekili Siyasi Danışmanı ve Güney Afrika çok partili müzakereler kıdemli Afrika Ulusal Kongresi temsilcisi Sayın Ebrahim İsmail Ebrahim; 1998 Kutsal Cuma Anlaşması görüşmelerini yöneten kıdemli müzakereci ve Kuzey İrlanda

İlerici Birleşme Partisi Baş Sözcüsü Sayın David Ervine; eski Dış İşleri siyasi danışmanı ve 2002 Kemp Deyvid görüşmelerinde İsrail Başbakanı Ehud Barak'ın kıdemli müzakerecisi Sayın Pini Meidan; Güney Afrika Anayasal Konular eski bakanı ve De Klerk hükümet görüşmelerinin şefi Sayın Roelf Meyer ve Sayın Albert Reynolds, İrlanda Cumhuriyeti eski Başbakanı ve Kuzey İrlanda barış süreci kilitsel katılımcısı yer almaktaydı.

Toplantı kapanışında Başkan İbrahim Rugova görüşmelerin yararlı ve faydalı olduğunu ve toplantının gayet başarılı olduğunu ileri sürdü. Sayın Hashim Taçi, Kosova'nın uluslararası topluluğun güvenini kazanması gerektiğine işaret ederken bu toplantının yeni uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi yönündeki çabalara tazelik ve canlılık getireceğine ümit ettiğini söyledi. Kosova'ya döndükten sonra, Prof. Nexhat Daci basına konuştu: "Bu sminere katılımımızın bizim için iki önemi vardı. Birinci kazanç, Güney Afrika gibi kendi devletini kuran ve sorunlarını çözen ülkeler temsilcilerinden öğrenmek, ve öğrenilebilecek olan önemli derslerin var olduğu İrlanda gibi bir ülkeden ders öğrenmekle kazançlı çıkmak. Edinmiş olduğumuz ikinci kazanç ise üç günlük bir süre için sorunlarımızdan uzak kalmak ve tüm liderler arasında çok iyi bir irtibatın olmasıydı." OMİK Demokratikleşme Bölümü Eski Müdürü Dr. Friedhelm Frischenschlager şunları ifade etti: "Eskiden olduğu gibi bugün de dünya bu sorunlarla yüz yüze geldi-çekiler çekti. Büyük tecrübelerle sahip olan ve burada bir araya gelenler çözüm bulmak için gerekli olduğu durumlarda Kosova politik liderlerinin birbirlerinin ellerini sıkmaları gerektiğini gösterdiler."

*Franklin De Vrieze ve Besnik Tahiri,
AGİT Kosova Misyonu.*

Birbirimizden öğrenmeliyiz

Güney Afrika, Kuzey İrlanda, Orta Doğu ve Kosova'nın ortak yanları nelerdir? Aralarındaki farklar nelerdir? Hemen farklılıkların belirtilmesi için gereksinim hissedilebilir – coğrafi, tarihi ve siyasi farklılıklarının. Ama daha iyi düşündüğümüz zaman ortak yönleri bulmak da mümkün.

Wolfgang Petritsch,

Cenevre Birleşmiş Milletler Avusturya Büyükelçisi ve Avusturya'da 'Müzakerelerin Olanaklaştırılması' Sempozyumunun eş-başkanı

Wolfgang Petritsch

Bu ülkelerin ve yörelerin sahip oldukları ortak şey, onların tarihlerinde uzun süren ve kanlı etnik, dini, ve ırk çatışmalarını yaşamış olmaları, onların sadece çok açık olan benzerliklerine bir örnektir. Oralarda yaşayan insanların kaderleri söz konusu olunca bu sav doğrudur, çünkü onlar temel insan ve siyasi haklardan mahrum, ekonomik, sosyal ve kültür alanlarda ise güçlüklerle karşılaşmaktadırlar.

Hal böyle iken, bu yöre temsilcilerinin bir araya gelip kendi görgülerini ve diğerlerinin yaşadıklarını karşılayıp kıyaslamaları ve derin bir çatışma halinde olan Yahudi ile Filistinlileri dinlemek gibi bir fikirden daha güzel ne olabilir. Ya da beyaz ile siyah derili insanların ırkçılığa karşı iyi sonuç alınan bir savaşı yürütmüş oldukları Güney Afrika'da başarıya ulaşma yolları hakkında bilgi edinmeleri de iyi bir örnek olabilir.

Aslında bu fikir, Harvard Üniversitesi ve Kosova AGİT Misyonu'nun Avusturya'nın Burg Schlaining'te evsahipliğini yapmış

olduğu 'Geçiş zamanlarında adalet projesi' adlı toplantısının ana fikriydi. İsveç Olof Palme Uluslararası Merkezi tarafından kısmen finanse edilen bu proje 2003 yılı Aralık ayının ortalarında düzenlendi. Üç gün süren bu toplantı, Geçici Özyönetim Enstitüleri (GÖE) çerçevesinde üç en büyük parti temsilcileri yanı sıra yukarıda adı geçen ülkeler ve yörelerin eski barış temsilcileri ve Orta Amerika temsilcilerini bir araya getirdi. (Maalesef azınlık partilerinden Sırp temsilcileri bu toplantıya katılmayı reddetti.)

"Müzakereler için stratejilerin hazırlanması" genel olarak müzakereler için nasıl hazırlanmalı, kapasitenin nasıl yapılması, çalışma ilişkilerinin nasıl kurulması ya da çok yönlü par-

tilerle ve müzakere sürecindeki çıkarlarla nasıl hareket etmek gerektiğiyle ilgili konular bu toplantının ana konusunu oluşturmaktaydı.

Siyasi uzlaşmaya varılması ile ilgili siyasi ve diplomatik becerileri öğrenmekten çok, tüm yerküreden gelen bu barış temsilcilerinin anlattıkları beni hayretler içinde bıraktı: hayatının bir kısmını mahpuslarda geçiren İrlandalı bir aktivistin şimdi barış uğruna çaba harcaması; Nelson Mandela ile birlikte yirmi yıl hapse geçiren Güney Afrikalı bir insanın kendisine önceleri eziyet çektirenlere hitab edip ülkesindeki herkese adanmış bir barış sağlanması yolunda çaba harcaması ve bu yönde başarılı olması; ırkçılık düzenine karşı gelip çoğunluğa

katılmayı kararlaştıran bir beyaz derili insanın öyküsü. Bu modern günümüz kahramanları adalet ve insanlık özgürlüğü gücünün somut birer kanıtıydı.

Kışın hüküm sürdüğü ortamda Burg Schlaining Şatosu'nda düzenlenen bu toplantıdan alınan nihai ders şudur: Galiba istenilen hedefe varmak için "başarının sırrı" eski dönemlerdeki karşılıklı suçlama ve aşırı tutumlardan vazgeçip demokratik bir kompromis ruhunun samimi bir şekilde arzulanması ve istenmesinden geçmektedir. Toplantıya katılan herkesin gerçekten de yorulmak bilmeyen çabalarına teşekkür ederek, ileride de benzeri toplantıların düzenlenmesiyle katılımcıların kazançlı çıkacaklarını göstermektedir.

Burg Şlaining şatosunda: Sayın Ramuş Haradinay, Sayın Necat Daci, Sayın İbrahim Rugova, Sayın Haşim Taçi ve Sayın Bayram Reçepi.

“Kosova yurttaşları daha iyi sağlık hizmetlerini hak etmektedirler”

Son iki yıl içerisinde Meclisi Sağlık Komisyonu sağlık alanına ilişkin politikaların belirlenmesi üzerine çalışarak onun gerçekleşmesi yönünde çaba harcamıştır. Kosova’da sağlık korunumunun çalışmasının gözetlenmesinde, Komisyon, sağlık Korunumu stratejisini ayrıntılı olarak gözden geçirip, Hükümetin sağlık korunumuna değin programında değişmeler yaparak Meclis’e önerilerde bulunmaktadır. ASI, Meclis Sağlık Komisyonu Başkan yardımcısı Naim Jerliu (LDK) ile, ilk sırada Komisyonun yasama alanındaki rolüne ilişkin bir söyleşide bulundu.

Söyleşiyi gerçekleştiren David Buerstedde, Siyasi İlişkiler Ofisi, AGİT Kosova Misyonu.

Sayın Jerliu, Komisyonunuzdan kaç kanun geçti? Kaç kanun onaylandı ve GSÖT tarafından onlardan kaç tanesi ilan edildi? 2004 yılı için neler öngörülmektedir? Toplam olarak yüzden çok yeni kanun tasarısı görüşülmeyi beklemektedir. Bu kanunların hangilerine öncelik verilecektir?

Şimdiye kadar Komisyon Saniter Müffetişliği Kanun Tasarısını ve Tıbbi Ürünler ve Tıp Cihazları Kanun Tasarısını görüşüp onayladı, Sağlık Korunumuna değin Kanun Tasarısının ise ikinci aşamada görüşülmesi beklenmektedir. Şimdiye kadar sadece Saniter Müffetişliğine değin Kanun, GSÖT tarafından ilan edildi. Bu yıla ait kanun tasarıları listesinde sağlıkla ilgili on kadar kanun vardır. Düşünceme göre biz Özel Sağlık Korunumu Klinikleri, Sağlık Korunumu Alanında Yurttaşların Hakları ve Görevlerine değin Kanun Tasarısı, Sağlık Sigortasına değin Kanun Tasarısı ve Kosova’da Aleni Sağlık Enstitülerine değin Kanun Tasarısına öncelik vermeliyiz.

4 Aralık 2003 tarihinde Meclis Tıbbi Ürünler ve Gereçlerine değin Kanun Tasarısını onayladı. Bu Kanunun amacı nedir?

Tıbbi Ürünler ve Gereçlere değin Kanun tıbbi ürünleri ve cihazlarını sağlayan ve onları kullananlara ilişkin eczacılık sektöründeki eylemler çerçevesini saptamaktadır. Kosova’nın bu alandaki yasal düzenlemesi olmayan Avrupa’nın tek parçası

olduğu yüzünden bu kanunun onaylanması önemliydi.

Hatırlayacağımız gibi, bu Kanun Tasarısı’nın görüşülmesi sırasında onu eleştirenler bu kanunun Parlamento’da ikinci sefer görüşülmesi sırasında Kosova’da halihazırda üretilmeyen önemli galenik ürünlerin dışardan getirilmesinin yasaklanabileceği endişesine kapılarak bu Kanun Tasarısı ile ilgili bazı değiştirgeleri başarılı olarak geçirmeye muvafak oldular. Neden sözü geçen değiştirgeler yasanın ikinci sefer genel kurul toplantısında görüşülmesinden önce göz önünde bulundurulmadı?

“Galenik ürünü” termini ile, eczanelerin galenik laboratuvarlarında hazırlanan ürünler kastedilmektedir. Belirli standartlar ve en iyi deneyimlerden hareket ederek, bu tür ürünler, fabrikalardan yetki belgesi almadan ve önpazarlama işlemlerini yapmadan, doğrudan doğruya hastalara satılabilmektedir. Bu çeşit yerel ürünleri muhafaza etme amacıyla Sağlık Komisyonu, Kanun Tasarısı ilk verziyonunu açık olarak destekledi. Genel kurul toplantısında yapılan ikinci görüşme süresince, Prosedür Yönetmenliği kurallarına aykırı olarak, Komisyon üyesi olmayan Meclis üyelerinin önerileri onaylandı. Bu bir talihsizlikti, ancak yapılacak bir şey yoktur.

Genel Sağlık Kanunu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Sağlık Korunumu Kanun Tasarısı, Meclis’te esasta kabul edil-

Naim Yerliu

dikten sonra, Komisyon düzeyinde yasal işlem sürecinde bulunmaktadır. Kosova'daki sağlık korunumu durumunun, Avrupa'nın diğer yörelerindeki sağlık korunumuna kıyasla çok daha gerilerde olduğu göz önünde bulundurulurken, Komisyon, sözü geçen Kanun Tasarısının ikinci kez görüşülmesi bir an önce onaylanması yönünde çaba harcamaktadır. Sağlık sektörü ve Kosova için bu denli gerekli olan bu kanunla, sağlık sektöründe etkili bir yasal sistemin oturtulması ve işlemlerini hedeflemekteyiz. Kanun Tasarısı sağlık korunumu sisteminin temel ilkelerini olduğu gibi onun finanse edilmesini, sistem desteğinin korunmasını ve sağlık sektöründeki kanun kurallarının korunmasına ilişkin adli ve enstitü düzeyindeki desteği saptamaktadır. Kanun Tasarısı sağlık korunumunun tüm düzeylerde enstitü aşamasında gerçekleştirilmesini önererek bu aleni sektörde ve özel sektörde ve bu iki sektörde etkinliklerin örgütlenmesiyle gerçekleştirilebilir. Genel olarak şunu diyebilirim ki bu kanun tasarısının onaylanmasından sonra Kosova'da sağlık sektörünün gerektiği gibi çalışması için sağlam temeller yaratılmış olacaktır.

24 Kasım 2003 tarihinde yapılan kamu oyu yoklamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sağlık Kanun Tasarısına değin yapılan kamu oyu yoklaması ilk defa olarak Komisyonumuz tarafından yapılmış ve Komisyonun ilerideki çalışmaları için önemli ve faydalı olmuştur. Kanun Tasarısını hazırlayan taraf yanı sıra , uzmanlar ve diğer ilgili taraflar onun hakkında kendi fikirlerini belirtme durumundaydılar. Kamuya açık olan bu toplantı sayesinde, ek bilgiler, düşünceler ve önerileri Komisyon dikkate alarak hazırlanacak olan Kanun Tasarısı'nda onlar değiştirge olarak ilave edilmiştir. Düşünceme göre bu de-

ğişiklikler kanun tasarısının daha etkili olmasını sağlayacak ve gerçekleşmesine yardım edecektir.

Sağlık Bakanlığı ile işbirliğiniz hangi düzeydedir? Kendi yasalарınızı yazacağınızı hiç düşündünüz mü? Çalışmakta olduğunuz ana uluslararası aktörleriniz kimlerdir?

Görevlerini yerine getirmek amacıyla, Komisyon, Sağlık Bakanlığı ile işbirliğinde bulunmaktadır. Sağlık Bakanlığı, bakan ve bakanlık tarafından yetkili kılınan diğer kişiler tarafından verilmesi gereken raporlar dahil olmak üzere, Komisyon tarafından istenilen verileri ve bilgileri sunmaya görevlidir. Komisyon daha başlangıçta Bakanlık ile etkili bir işbirliği planını çizmiş bulunmaktadır, ama bildiğiniz gibi bu Bakanlık bazı idari sorunları ile karşılaşmış ve bu bizim işbirliğimizi etkiledi. Düşünceme göre bu işbirliği bu yıl içerisinde daha da gelişecektir. Bu demek değildir ki Komisyon gerekli durumlarda sağlık korunumu sektörüne değin kanunları kendi girişimi üzere tasarlayamaz. Uluslararası örgütler ile işbirliğinde söz iken şimdiye kadar ürün verici bir işbirliğini sürdürdüğümüz enstitülerle işbirliğimizi sürdüreceğimize inanmaktayım. Bunlar ilk sırada Uluslararası Demokratik Enstitüsü (NDI) ve Friedrich Ebert Stiftung'tur (FEST).

Sağlık, paralel strüktürlerin hükmü sürdüğü alanlardan biridir. Komisyonunuzdaki Kosova Sırp üyeleri bu konuyu ne şekilde ele almaktadırlar?

Maalesef paralel strüktürler hala vardır. Özellikle etnik ve dini mensubiyeti bakılmaksızın tüm Kosova yurttaşlarına eşit hizmetlerin sunulması amacıyla, sağlık korunumu alanında yekvücüt bir sistemin sağlanması için, Kosova Hükümeti ve Kosova enstitülerinin ne kadar çok çaba harcadıkları göz önünde bulundurulursa, böyle bir şey kabul

edilir değildir. Komisyonda değişik partilerin olmasına rağmen ve Komisyon içerisinde çeşitli topluluklar üyeleri arasındaki işbirliğin çok iyi olmasına rağmen, Sırp temsilcileri hiçbir zaman Komisyon çalışmalarına katılmadılar. Bildiğiniz gibi Komisyon Başkanı Diğer Topluluklar temsilcisidir.

Kosova'da sağlığın karşılaştığı temel sorunlar nelerdir?

Sağlık korunumu sektöründeki durumun düzeltilmesi, Kosova'daki idarenin temel sorunlarından biridir. Sağlık göstergelerine göre sağlık hizmetleri kalitesinin düşük olduğu ortamlarda bu durumu toparlayacak projelerin gerçekleşmesini sağlayacak kanun esaslarının saptanması ve onların gerçekleşmesi için şimdikinden çok daha fazla çaba harcamalıyız. Düşünceme göre, bu yıl için sağlıkla ilgili daha önceden sözünü ettiğim kanunlar paketini onaylamak önemli olacaktır. Aynı zamanda, onkoloji, kalp-ameliyatları, kardioloji, ilaç kalite kontrol laboratuvarı gibi sağlık açısından en önemli sağlık enfastrüktür projelerinde ilerlemenin kaydedilmesini de görmek isterdim. Temel elemanlardan biri, sağlık korunumu yönetiminin geliştirilmesi ve bu yönetimin Bakanlık tarafından saptanan asgari kriterlere göre olmasıdır. Kosova yurttaşları, daha iyi bir sağlık korunumu hizmetine layiktir.

AGİT'in düzenlemiş olduğu eğitim derslerine ve diğer destek etkinliklerine katıldınız mı?

Komisyon üyelerinin bu çeşit eğitim derslerine katıldıkları için şanslıydılar. Bu çok olumlu bir şeydi. Bu yıl Sağlık Komisyonu'nun sadece dönüşüm safhasında olan ülkelerden değil, sağlık korunumu alanında işbirliğini kurma doğrultusunda demokrasiye sahip olan ülkelere de çok şeyler öğrenme fırsatında olacaklarına inanıyorum.

Avrupa, yakından

Meclisin iki genç üyesi Lulzim Zeneli ve Nafije Gaş, Aralık ayı içerisinde İskandinav ülkelerine iki haftalık bir ziyarette bulunup, Avrupa parlamento hayatını yerinde inceleme fırsatında bulundular. Bosna Hersek, Hırvatistan, Arnavutluk, Makedonya ve Sırbistan ile Karadağ dele-gasyonları ile beraber onlar da İsveç parlamentosu tarafından davet edilmişlerdi.

"Demokratik süreçleri ilk kez kurmakta olduğumuz dönemde, uzun ve demokratik bir geleceği olan bir ülkeyi görmek gerçekten de güzel bir şeydi" dedi Sayın Zeneli.

Aynı zamanda Balkanlar'dan gelen diğer delegasyon üyeleriyle buluşmak ve onlarla fikir değiş tokuşunda bulunma fırsatını da iyi bir olanak olarak değerlendirdi. "Kosova parlamentosunda karşılaştığımız sorunların benzerleri, yöredeki diğer parlamentolarda da mevcuttur" dedi.

Kosova delegasyonunun ziyareti İsveç Uluslar Arası Gelişme ve İşbirliği Ajansı (SIDA) tarafından desteklenmiştir. Ajansın Kosova müdürü, Christoffer Sjöholm de ziyaretin ilk haftasında katıldı ve gördükleri karşısında hayran kaldı.

"Değişik delegasyonlar arasındaki işbirliği son derece ilginçti ve bence çok değerliydi." şeklinde konuşan bu kişi şöyle devam etti.

Hergünlük etkinlikler arasında Kosova Meclisi üyeleri İsveç Parlamentosu'nda ortak Avrupa parasının kabul edilip edil-memesi konusunda yapılan çalışmalarını yakından izleme fırsatı buldu.

Ayrıca, İsveç milletvekilleri arasında yapılan hararetli tartışmaların kendisinin için bir sürpriz olduğunu itiraf etti. "Gerçekten de tartışmalar hararetli geçti. Oysa biz sadece Balkanlar'da böyle ateşli tartışmaların yürütülebileceğini zannederdik"

Jeff Bielely

Kültür değerlerinin korunması ve sahne sanatlarının geliştirilmesi

İnsanların çoğu acaba Kosova'da seçim kampanyası başladı mı yoksa kendilerini sordukları bir dönemde, Kosova parlamentosunun birkaç milletvekili, değişik partilerden gelmelerine rağmen birbiriyle işbirliği yapabileceklerini gösterdiler. LDK üyesi Bayan Edi Shukriu ve PDK'nın Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu üyesi Sayın Lirak Çelay böyle milletvekillerini oluşturmaktadırlar. Komisyon Başkanı Bayan Shukriu, bununla ilgili "Biz kültürün korunmasını ve gelişmesini sağlayacak enstitü mekanizmalarının oluşturulması ile yakından ilgilenmekteyiz" ifadesini kullandı.

Söyleşiyi gerçekleştiren:

Jeff Bieli, AGİT Kosova Misyonu

Değişik partilerden Kosova Meclisi milletvekili olarak seçilmelerinden önce, daha 2000 yılından itibaren bu iki kişi arasında işbirliği başlamıştı. O dönemde Bayan Shukriu UNMIK nezdindeki Kültür Departmanı eşbaşkanı görevinde bulunuyordu. Çelay beyefendi ise Priştine Ulusal Tiyatro Başkanı görevinde idi. Daha o zamandan beri kendilerine karşı politik baskıların uygulanmasına rağmen, her ikisi de profesyonellik açısından hareket ederek, Kosova'da kültürün gelişmesine katkılarını sunmuşlardır.

Belli alanlarda birer uzman olan bu iki milletvekili Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı çalışmalarının denetlenmesi işini çok ciddi almışlardı. "Cılız bir ekonomiye sahip olduğumuz ve kültür etkinliklerin desteklenmesine ait başlıkların giderek azaldığı bir dönemde de bu enstitülerin başarılı bir şekilde fonksiyon etmesini arzulamaktayız" dedi Bayan Shukriu. Buna rağmen Bakanlıktan sorumluluğun aranmasının hiç de kolay olmadığını altını da çizdiler.

"Bakanlar, Meclis karşısında değil, kendi politik liderleri karşısında hesap vermektelerdir" fikrini ileri süren Sayın Çelay, 2002 yılında varılan politik anlaşma sonucu Hükümetin kurulmasının mümkün olduğunu vurguladı.

Söylenenlerle uzlaştığını ifade eden Bayan Shukriu, Komisyonun bilgilendirilmesi ereğiyle istenen enformasyonlara çoğu zaman Bakanlıktan yanıtların

2002 yılının Mayıs ayında GSÖT Michael Steiner "Tahtaki tanrıça" heykelini Kosova'ya geri getirdi. "Tanrıça", 6.000 yıl eski, Neolit döneme ait olan terakota (pişimiş toprak) bir heykeldir ve 1956 yılında Priştine yakınlarındaki bir beldede bulunmuştu. Seyar bir serginin parçası olarak Mart 1999 yılından beri Belgrad müzesine ödünç verilmiştir.

verilmediğini vurguladı. "Bütçenin nereye ve nasıl harca edildiğine dair Bakanlığa üç mektup göndermemize rağmen, şimdiye kadar hiç bir yanıt alamadık. Düşünceme göre, Meclis ve onun nezdindeki Komisyonların kendi yetkilerini gerektiği gibi yerine getirmeleri için Meclis Başkanlık Kurulu'nun daha fazla çaba harcaması gerekir."

2003 yılı zarfında Bakanlık bi

sürü önemli kararlar almıştır. Kosova Opera ve Balesinin kurulması da bunlar arasında yer almaktadır. Buna rağmen, Meclisin ilgili Komisyonu ile konu hakkında hiç bir danışma yapılmadığı görüşünde uzlaşan Bayan Shukriu ve Çelay Beyefendi bu tavırlarıyla Komisyon üyelerinin dikkatlerini çektiler.

"Kosova Bale ve Operası'nın kurulması haberlerini Komisyon üyeleri Televizyon yayınlardan

öğrendiler" diye uyarıda bulundu Bayan Shukriu. Haberin alınmasından sonra Bakanlıktan daha fazla bilgi edinmek için Komisyon devreye girerek konu hakkında bir toplantı tertiplendi. "Bu toplantıya Bale Müdürü katılmadı. Onu temsilen toplantıya katılan Kültür Departmanı müdürü yazılı hiç bir belge sunmaması yanı sıra konu hakkında tatmin etmeyen, eksik bilgi verdi."

Çelay Beyin görüşüne göre u konu hakkında Bakanlık, Meclis Komisyonu ile işbirliği yürütüp konu hakkında üyelerin fikirlerini almalydı. "Operanın kurulmasına dair uzunvadeli bir stratejiye sahip olmamızı istedik" dedi O. Kosova'da opera eserlerini okuyabilecek profesyonel personelin yetersiz olması yüzünden, Komisyon üyeleri, "yeni kadrolar yetiştirecek" bir uzmansal grupun kurulmasını yeğlerdi.

Aynı zamanda bu konu hakkında Bakanlığın çalışmalarının daha transparan olması gereğine işaret eden Komisyon, özellikle Opera müdürünün hangi kurallara göre tayin edildiğini de öğrenmek istemektedir. "Operanın mevcut olan Filharmonik çerçevesinde kurulduğu için müdürün seçilmesi için konkurun duyurulmasına gerek yoktu" şeklinde Komisyon üyelerine yapılan bir açıklama Bayan Shukriu'ye göre gereken prosedürlerin aşılması için uygulanan bir taktikten ibaretti.

Meclis çalışmalarından boşta kalan zaman içerisinde Bayan Shukriu, Priştine Üniversitesi öğrencilerine okuttuğu arkeoloji ile içli dışlı olmaktadır. Bundan bi süre önce, O, Harvard Üniversitesinde bir uzmanlık çalışmasını tamamladı. Bayan Shukriu, kültür kalıntılarının incelenmesi ve korunum altına alınmasıyla Kosova'ya uzunvadeli benefisyonlar temin edeceğine tahmin etmektedir. "Kültür mirası, ilerideki dönemde turizm sektörünün gelişmesi yönünde yapılacak önemli bir yatırım kaynağı olabilir, ancak kimse buna kulak asmayor." Ona göre, bu yönde ciddi bir duyarlık göstermesi gerekirken, "Bakan, Arkeoloji Enstitüsü'nün kurulması kararını alıyor ki, aslında bu düpedüz bir politik karardır ve böyle bir şey yapılırken ne bir proje hazırlanmış ne de arkeoloji uzmanlarıyla danışılmıştır."

Bayan Shukriu'ye göre, Belgrad tarafından el konulup alınan

Edi Şukriu ve Lirak Çelay

kültür değerlerimizin geri çevrilmesi en önemli meselelerden biridir. Kosova'nın arkeolojik değerleri, savaşın sürdüğü günlerde Sırbistan başkentinde düzenlenen bir serginin açılması bahanesiyle ödünç alınmışlardı. Fakat şimdiye kadar geri çevrilen eserler arasında, bi tek bugün Priştine'nin sembolü olan ünlü statü geri çevrilmiştir. Onun düşüncesine göre, daha da kötüsü "Kosova Müzesi çerçevesinde derlenen eserlerin yarısı ve tüm etnolojik miras, savaşın sürdüğü günlerde askeri kamyonlarla çalınıp götürülmüştür."

Kültür komisyonu üyesi olduğu UNMIK ve diğer uluslar arası toplumun yardımıyla, Bayan Shukriu, şu an Sırbistan'da bulunan Kosova zenginliğinin geri çevrileceğine derinden inanmaktadır. "Bu sorunun çözülmesi yönünde devreye girecek mekanizmalar çerçevesinde uluslar arası topluluğun Belgrad üzerinde uygulayacağı baskıların ilk sırada yer almasını istemekteyiz."

Çelay Bey, bu konuda hemfikir olduğunu, ancak sorunun çözümü kavuşması için Meclis'in daha fazla bir şey yapamaması

karşısında hayret içinde olduğunu da ifade ediyor. "Belgrad ile Kosova arasındaki mevcut ilişkiler yüzünden konunun çözüme kavuşması ancak bir rezolüsyonun onaylanmasından geçer. Bu artık bir politik problemdir."

Meclisteki görevleri yanı sıra Çelay Bey, Kosova'da ilk özel tiyatronun açılış hazırlıklarını sürdürmektedir. Bu tiyatro, Kapalı Spor salonu tesisleri çerçevesinde inşaa edilmektedir. Parlamentonun sahne sanatlarını daha fazla desteklemesini arzularken, sinematografiye ait kanunun çıkarılmasının günümüz ihtiyacı olduğunu da vurguladı. Bu şekilde film üreticileri olan özel şirketlere destek verilerek, "Kosova Film"-in tekeline de bir sonun verileceğini ileri sürdü.

Komisyon üyeleri arasında yasa hazırlayabilecek hukuk uzmanları olmadığı için yasa tasarılarının hazırlanması ve yasaların gözden geçirilmesi konusunda Komisyon üyelerine yardım edecek birileri yok. Komisyonun yetkisinde olan ve geçen yıl içerisinde gereken işlemden geçip onaylanan spor yarışları, kütüphaneler ve arşiv kanunları

üstüne, Bayan Shukriu'nun ifadesine göre Komisyon üyeleri sadece oylamakla yetinmek zorunda kalmıştır. Oysa içlerinde kültür değerlerin korunması dahil daha bi sürü yasanın çıkarılma gerekmektedir, fakat Komisyon üyelerinin yasaların hazırlanması için koşulları mevcut değildir.

"Bizim ofislerimiz yok. Şöyle ki üzerinde çalıştığımız malzemeleri evlerimize götürmek zorunda kalmaktayız" diye vurguluyor Komisyon başkanı. Bay Çelay ise Komisyon üyelerine tahsis edilen araçlarla hayal kırıklığına uğradığını gizlemiyor. "Temel sorun, altyapı eksikliğidir", diyor.

Yine de Komisyonun bu iki üyesi etnik farkların giderilmesi ve Kosova azınlık temsilcileri ile ortak bir işbirliği dilinin bulunacağı konusunda iyimserler. "Kosova kültürünü ayrı bir şeymiş gibi görmüyoruz; o, Kosova'daki tüm vatandaşların bir mirasını oluşturmaktadır" diyen Bayan Shukriu şöyle devam etti: "Kosova kültürü ortaktır ve o Avrupa kültürü ve global kültürün bir parçasını oluşturmaktadır."

“Geri Dönüş Koalisyonu ” kavşakta

2003 yılının başlangıcında yüksek siyasi gerilimlerin hüküm sürdüğü dönemde parlamentonun Sırp üyeleri sık sık oturumları boykot etme girişiminde bulunmuş, Arnavut çoğunluğunun kararlarıyla memnun olmayarak komple olarak Parlamentodan çekilme yoluna başvurmuşlardı. Bugün ise durumu yakından izleyen uzmanların çoğu “Geri Dönüş Koalisyonu”nun günümüzde Mecliste en etkin parlamento gruplarında biri olduğuyula uzlaşmaktadır. Bu olumlu hareket hem çok sayıda uluslararası temsilciler tarafından, hem de Kosova Arnavutları tarafından takdirle karşılanmaktadır ve Geri Dönüş yöneticilerinin de bu yeni gelişme karşısında memnun oldukları benziyor.

Zoran Çulafiç,

UNMIK Radyo ve TV Muhabiri ve Radyo B-92 muhabiri.

Meclis Başkanlığı üyesi Oliver İvanoviç ‘Geri Dönüş Koalisyonu’nun, Kosova Meclisi çalışmalarını boykot etmekle değil, ona tam ve aktif olarak katılmakla Kosova’daki Sırp çıkarlarının olgun ve etkili yolu olabileceği farkına varmış olduğunu açıkladı. “Eskiden biz duygusal, çalkantılı ve sık sık rasyonel olmayan bir şekilde hareket ettik. Öyle ki bazı kanun tasarıları hakkındaki itirazlarımızı zamanında sunmadığımız durumlar da oldu. Bugün daha rasyonel davranıyoruz”, diyor İvanoviç.

Geri Dönüş Koalisyonu gelecekte daha aktif olmayı, Anayasal Çerçeve ve 1244 No’lu Rezolusyonu da dahil olmak üzere kendi çıkarlarını korumak amacıyla tüm parlamento mekanizmalarından faydalanmaya kararlıdır, dedi İvanoviç. Temel itirazlardan biri şudur ki, Kosova Arnavutları hala açık olarak Sırpı kader kurbanı olarak temsil etmeyi ve nihayi statüs konusu çözümlenmeden bağımsız Kosova kuruluşunu kurma girişimlerinde bulunmaktadırlar. Oliver İvanoviç’e göre, etnik kimliğe bakılmaksızın, Kosova’da yaşamakta olan herkes için en uygun olan kanunların kabul edilmesi yönünde, Kosova Meclisi kendi çalışmalarını odaklaştırmalıdır.

“Onlar bağımsızlık konusunda ısrar ederse, biz de tüm Belgrad yetkililerinin buraya geri dönmeleri konusunda ısrar edeceğiz. Her iki seçenek ekstrem seçeneklerdir ve çok

olumsuzdur ve bu hava demokratik süreçlere ve Kosova için hayati önem taşıyan ekonomik gelişmeye katkıda bulunmamaktadır. Ciddi ekonomik sorunlarla uğraşacak yerde, biz, Meclis’in politik amaçlar uğruna kötüye kullanılması pratiği ile karşılaşmaktayız”, dedi İvanoviç.

Kuralları ihlal edenlere karşı daha ayan cezaların olmasının öngörülmesinin daha etkili olacağı konusunda münakaşa et-

melerine rağmen, bir olumlu adım olarak, Sırp, geçenlerde kurulan AGİT Meclis Gözlemcisi kabul ettiler. İvanoviç’e göre Balkanlar’daki insanlar cezalar dilini daha iyi anlamaktadırlar.

Buna ek olarak, Sırp, Meclis etkinliğinin artırılması ve kötü tasarlanmış olan kanunların kabul edilmemesi için uluslararası topluluğu yasama ve yasal uzmanlarının kanun tasarılarının hazırlanmasına ilişkin daha erken sürecine doğrudan doğ-

ruya katılmaları gereksinimine işaret etmektedirler.

“Meclis’te geliştirilmesi gerekli olan belirli prosedürler vardır, ama topluluklar arasında karşılıklı inancın sağlanması en önemlidir. Diğer taraftan gelmesine rağmen ben bazı önerilerin iyi olabileceğini sanıyorum”, dedi Sayın İvanoviç.

Kosova Başbakanı siyasi danışmanı İtir Deda, Geri Dönüş Koalisyonu’nun Meclis’te çok etkin olduğu ile uzlaşarak bu

Meclis Başkanlığı’nın Geri Dönüş Koalisyonu üyeleri Oliver İvanoviç ve Goyko Saviç “Geri Dönüş” Parlamento Grubu Başkanı Dragişa Krstović ile birlikte

değişimin çok büyük, olumlu ve önemli bir adım olduğu, ama Arnavutların Sırp temsilcilerini hala Belgrad yetkililerin uzatılmış eli olarak gördüklerini iddia etmektedir. Kosova Hükümeti, Sırp yetkililerinin yeni gerçeği anlayacaklarını ve tüm yurttaşlar ve özellikle de Kosova'da yaşamakta olan Sırp için yaşam koşullarının geliştirilmesine yöneleceklerine ümit etmektedirler.

Geri Dönüş Koalisyonu şimdi Meclis'te önerilen her kanunda değişikliklerin yapılması ile ilgili istemlerini sunmasına rağmen, Kosova Hükümeti temsilcileri Sırp'ların daha kooperatif olmalarını ve Kosova'daki her günlük konulara odaklanmalarını görmek istemektedir.

"Biz Geri Dönüş Koalisyonu tarafından yapılan bazı kanun önerilerini görmek isterdik. Onların Belgrad siyasetinden çok daha fazla Kosova'daki topluluk çıkarlarına odaklanmalarını görmek isterdik. Sırp'ların Meclis'te daha aktif olmaları ve Kosova'da beraberce daha iyi bir gelecek yaratmalarını davet ediyorum", dedi Sayın Deda .

Olumlu bir değişme olarak değerlendirilmesine rağmen, Kosova Arnavutları tarafından Geri Dönüş Koalisyonun şu andaki etkinliği Kosova çoğunluğunun kabul etmediği Sırbistan yasal sistemi ile yasal birliğin sürdürülmesinin bir çabası olarak görülmektedir. Diğer yandan Sırp'lar, nihayi statüs çözülmeden bağımsızlık yönünde hiç bir hareketi beklememekteler.

Geri Dönüş Koalisyon temsilcileri Meclisin şimdiki prosedürleri ve mekanizmalarının genelde yeterli olduğu ve ilerlemenin kaydedilmesi yönünde alanın var olduğunu iddia etmektedirler. Kabul edilmeyen ve yerine getirilmeyen ana istemlerden biri parlamentonun Sırp

üyelerinin ek güvenlik önlemleri olmadan her gün Priştine'de olmaları, Meclis toplantılarından önce değişiklikleri ve diğer yasal danışmayı hazırlamakta Parlamento üyelerine yardım edecek tam iş saatli iki ya da üç yasal uzmandan oluşan küçük bir ekibin kurulması için gereksinim vardır.

Geri Dönüş Koalisyonu aynı zamanda kendi iç engelleriyle de karşı karşıya gelmektedir. Geri Dönüş Koalisyonu'nun seçilmiş olduğu bir zaman dilimi içerisinde Belgrad tarafından gelen karışık siyasi mesajlar göz önünde bulundurularak, -Sayın Kırstović ve Sayın İvanović'in belirttiklerine göre - bu koalisyonun geniş bir kitlesinin gerçek seçenek olmadığını anlamak zor değildir. Bu Kosova'daki çok sayıda Sırp politik temsilci tarafından ortak bir anlayış olarak açıklanabilir. Bu heterojen ve etkisiz koalisyonun kuruluşu genelde aralarındaki politik eğişmenlik için savaş veren ve birleşen Belgrad'ın bazı siyasi politik partileri liderlerinin karışık siyaseti ile etkilenmiş bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak Geri Dönüş Koalisyonu'nun büyük bir kısmı yetkili olmamakla birlikte, onların çoğunun politik etkinliklere etkin bir şekilde katılmaları isteği yoktur: "Maalesef, koalisyonun bazı üyelerinin kendi görevlerini gerektiği gibi yapmadıklarını kabul etmek gerekir, bazıları komisyon çalışmalarına etkin olarak katılmamakta hatta Meclis oturumlarına bile katılmamaktadır. Bazılarının toplantıya katılmalarının tek nedeni sadece gündeliklerini almaları içindir", diyor Geri Dönüş Koalisyonu yürütme kurulu Başkanı Dragiša Kırstović ASİ için yapmış olduğu konuşmada.

"Serbest olarak deyəbilirim ki maalesef, Geri Dönüş Koalisyonu'nun 22 üyesinden sadece sekiz üyesi etkin bir şekilde katılmakta, diğerleri ise Meclis

GSÖT Harri Holkeri ile Dragiša Kırstović görüşmesinden.

çalışmaları ile hiçten ilgilenmemektedir. Sık sık Meclis oturumlarına Koalisyon'un 8-12 arasında bir üye sayısı katılmaktadır. Bu ise Geri Dönüş Koalisyonun yarısından daha az bir sayısını oluşturmaktadır", diye iddia ediyor Kırstović.

Bu gibi kabul edilemez bir pratikten kaçınmak için etkili bir yasal mekanizma yoktur, çünkü Geri Dönüş Koalisyonu etkinliklerinin temel kararları Belgrad politik partilerinin mütefrik liderlerinden oluşan ve özellikle Geri Dönüş Başkanlığı için ayrılmış bulunmaktadır.

"Arnavut çoğunluğu tarafından gelen bu olumsuz yönelimler dışında olduğu gibi bazı engeller dışında, biz, Kosova'daki Sırp'ların çıkarlarını korumak için uygun olan tüm Meclis prosedürleri ve mekanizmalarını bütünlüklü olarak kullanmakla etkin katılım siyasetini sürdürmekte kararlıyız. Anayasal Çerçeve ve 1244 No'lu Rezolasyon olduğu gibi Meclis eylem prosedürü ve GSÖT'nin kendi çıkarlarımızı uygun bir şekilde korumamız için bize fırsat sağlamaktadır. Demek oluyor ki şimdi Meclisi kötüye kullanmak için bir alan yoktur." Diyor Sayın Kırstović ASİ'ye yapmış olduğu konuşmasında..

Kırstović, kendisinin bireysel olarak AGİT'in Meclis Gözetleme çalışmasıyla olduğu gibi bazı küçük itirazların olmasına rağmen 'vicdanla çalışan' GSÖT'ün rolü ile çok memnun olduğunu söyledi. "2003 yılının son kısmında Meclis süreçlerine çok sayıda suistimler yapıldı ve ben bu döneme ait olan AGİT gözetleme raporunu okumayı çok isterdim" dedi Kırstović.

"Benim temel itirazlarımdan biri Meclis çoğunluğunun gündem sırasına sık sık tamamen Meclis yetkisi dışında olan bazı konuları almasıydı. Kanunlara ait olan prosedürlerin hazırlanması daha ciddi olmalı ve bu kanun tasarılarının hazırlanması ile ilgili erken safhaya uluslararası uzmanlarının da katılmaları ile sağlanabilir. En sonunda düşünceme göre parlamento grupları temsilcileri ile uluslararası topluluk temsilcileri arasında sıralı işbirliğin yapılması çok yapıcı olurdu. Bu kanun tasarılarının hazırlanmasındaki erken safhada bazı gereksiz çatışmalardan ve gerilimlerden çekinmemize yardım edebilir. Biz, Kosova insanların ortak çıkarı olan inanç ve birbirimizi daha iyi anlama havasını yaratmak için çok çalışmalıyız" diye belirtti Sayın Kırstović.

Meclis'te son gelişmeler

Son aylar içerisinde Kosova Meclisi'nde yoğun tartışmalar düzenlendi, kararlar alındı, girişimler başlatıldı ve Kosova toplumu için hayati önem taşıyan yasalar çıkarıldı. Devamında, Kasım 2003 ortasından Ocak 2004 sonuna kadar Meclis'teki son gelişmeler hakkında bir rapor veriyoruz.

Franklin De Vrieze,

Ayrımcılığa Karşı Kanun ve Cinsiyet Eşitliği Kanun hakkında ortak açık oturum

Açık oturumlar alışlagelinmiş bir pratik halini aldı

Meclis Komisyonları, kanunların tasarlanması amaçları da dahil olmak üzere, bilgilerin toplanması için önemli bir araç olarak kamuya açık oturumları günden güne daha çok kullanılmaktadır. Kasım 2003 ortasından beri buna benzer birkaç olay düzenlendi.

Sağlık Komisyonu 24 Kasım 2003'te Tıp Ürünlerine değin Kanun Tasarısı hakkında bir açık oturum düzenledi ve bu daha sonradan Meclis tarafından onaylandı. 9 Aralık 2003 tarihinde Mahkeme, Yasama ve Anayasal Çerçeve Konuları ve Kamu Hizmetler Komisyonu, Ayrımcılığa Karşı Kanun ve Cinsiyet Eşitliği Kanun Tasarılarını beraberce görüştikleri zaman ilk ortak açık oturumu düzenlendi.

Ocak 2004 yılının başlangıcında beş gün içerisinde iki açık oturum toplantısı düzenlendi. Onlardan birincisi Kosova'da opera ve bale bölümünün kurulmasına ilişkin bakanlık kararının değerlendirilmesi amacıyla Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu tarafından tertiplendi. 13 Ocak 2004 tarihinde Maliye ve Ekonomi Komisyonu tarafından Ticaret Odasına ilişkin Kanun Tasarısı ile ilgili açık oturum diğer bir toplantı örneğini oluşturmaktaydı. İş çevreleri topluluğu temsilcilerinin ilk defa doğrudan doğruya kendilerini etkilemekte olan kanun tasarısının bir bölümü hakkında kendi görüşlerini açıklama fırsatı verilmişti. Her iki etkinlik ilgili kararların alınmasını ve karar verme sürecinin daha erken safhalarında ilgili tarafların karar vermenin erken safhasında bilgilennmelerinin gereksinimini ortaya koymuştur. 20 Ocak 2004 tarihinde Anayasal Çerçeveye ilişkin önerilen değişiklikleri tartışmak amacıyla Mahkeme, Yasama ve Anayasal Çerçeve Komisyonu konuyla ilgili buna benzer bir oturum düzenledi.

Şimdiye kadar ASİ öğüt ve pratik destek vererek açık oturumları destekledi. Bunun yanı sıra Açık Oturumlara değin Elkitabını yayınladı. Meclis Komisyonları tarafından açık oturumlar olumlu olarak değerlendirilerek, komisyonların kendi başına başlattıkları kamuoyu yoklama sayısını artırdı.

Meclis 22 Mart 1989 tarihinden sonra getirilen Sırp kanunlarını hükümsüz ilan etti

Meclisin Mahkeme, Yasama ve Anayasal Çerçeve Komisyonu önerilerini izleyerek, Kosova Meclisi, 11 Aralık 2003 tarihinde "22 Mart 1989 tarihinden sonra getirilen tüm Sırbistan ve Yugoslavya kanunlarını, yasal ve ek yasal eylemlerini, kararlarını ve diğer eylemlerini feshetmeyi kararlaştırdı." (Eski Yugoslavya çerçevesi içerisinde iken Kosova'nın kendi özerkliğini kaybettiği zaman). Meclis'in yayınlamış olduğu metne göre Sırbistan'ın Kosova'ya uyguladığı her yasanın "zoraki, ahalinin çoğunluğunun isteğine karşı ve onların seçmiş oldukları temsilcilerinin kabul etmediğine" işaret edildi. Aynı gün, UNMIK, Meclis tarafından alınan kararların "Kosova Meclisi yetkisi ötesinde ve geçerli ve etkili olmadığını" ifade eden bir basın bildirisini yayımladı. Kosova Hükümeti, Meclis kararlarına karşı saygılı davranacağını belirtti.

Çevre ve Uzamsal Planlama Komisyonu Üsküp'ü ziyaret etti

19 ve 20 Aralık 2003 tarihinde Naim Maloku başkanlığında Çevre ve Alansal Planlama Komisyonu, Üskübü ve Makedonya Parlamentosunu ziyaret etti. Delegasyonu, Parlamento Başkan yardımcısı Sayın Hysni Shaqiri, ve Parlamento Üyesi Rafiz Haliti kabul etti. Delegasyon, çevre ve alansal planlama konularıyla ilgilenen Ulaşım ve Ekoloji Kurul Başkanı Sayın Tome Trombev ile de görüştü. Her iki komisyon, çevre sorunlarının sık sık sınırları aştığı için onun çözümlenmesinin iki tarafın işine geldiğinden beraberce çalışma konusunda

Naim Maloku

uzlaştılar. Makedonya sınırındaki Kosova çimento fabrikasının çevreyi kirlenmesi ve Vardar nehrinin yatağının temizlenmesi konusu da ele alındı. Delegasyon, Makedonya Çevre Bakanı Sayın Dragoljub Matovski ile de bir görüşme gerçekleştirdi.

Meclis, Sırbistan seçimlerinin Kosova'da düzenlenmesini reddetti

22 Aralık 2003 tarihinde düzenlenen genel kurul olağanüstü toplantısında, Kosova Meclisi, 28 Aralık 2003 tarihinde yapılması planlaştırılan Sırbistan Parlamento Seçimlerinin Kosova yöresinde düzenlenmesini "kabul edilemez ve Anayasa dışı" ilan eden bir deklarasyon kabul etti. Bu seçimlerin Kosova'daki yaşamı ve enstitülerin çalışmalarına kaba bir şekilde karıştığından dolayı UNMIK'in bu seçimleri önlemesi istendi. Deklarasyonun devamında "Sırp yurttaşlarının, Kosova çıkarları ve Kosova'da yaşamakta olan Sırp topluluğu çıkarlarına yönelik bu olumsuz manipulasyonların bir parçası olmamaları istendi."

UNMIK aynı gün Meclis ifadesini reddederek "İster seçimleri örgütleyen yetkilinin yönettiği teritoride olsun ister olmasın, oylarını kullanma hakkına sahip olan seçmenlerin seçimlere katılmaları ortak ve uluslar arası tarafından saygıyla karşılanan bir pratiktir" ifadesine yer verdi. Meclis'in Geri Dönüş Koalisyonu (KP) üyeleri konu gündem sırasına alınıncaya kadar genel kurul toplantısına katılmadılar.

Meclis 2004 yılı Kosova Bütçesini onayladı

22 Aralık 2003 tarihinde düzenlenen aynı olağanüstü toplantı süresince, Kosova Meclisi 2004 Kosova Konsolide Bütçesini (KKB) onayladı. Kamu Finansman Yönetimi Kanununa uyumlu olarak, KKB, İktisat ve Finans Bakanlığı tarafından hazırlandı. Sözü geçen Kanun, GSÖT Harri Holkeri ve Başbakan Bayram Reçepi de dahil olmak üzere kıdemli uluslararası ve yerel resmi görevlilerden oluşan en yüksek danışma organı olan Ekonomi Fiskal Konseyi'nde de görüşüldü. 31 Aralık 2003 tarihinde GSÖT, 2004 KKB'nin kabulüne değin UNMIK Kuralını ilan etti.

2004 Bütçesinin bütünlüklü olarak Kosova gelirlerinden finanse edilmesi ve 2003 bütçesinden artan ek 13 milyon euro ile birlikte 619 milyon euro olması beklenmektedir. 2003 yılına kıyasen 2004 yılı bütçesi % 20 oranında daha yüksektir. İktisat ve Finans Bakanlığı'nın yapmış olduğu değerlendirmelere göre 2004 yılında Brüt Ulusal Üretim (BUÜ) istikrarlı bir şekilde artması beklenmektedir. 2003 yılında Brüt Ulusal Üretim değeri 1,2 milyar Euro iken, 2004 yılında onun 1,25 milyar Euro olması beklenmektedir.

Meclis Başkanı 2003 yılı çalışmalarını değerlendirdi

29 Aralık 2003 tarihinde, Kosova Meclisi Başkanı Prof. Nexhat Daci, 2003 yılı süresi içerisinde Meclis çalışmaları sonuçlarını tanıtmak amacıyla yerel ve uluslararası medya için geniş kapsamlı bir basın toplantısı düzenledi. 2002 yılında düzenlenen 22 genel kurul toplantısına kıyasla 2003 yılında toplam olarak 37 genel kurul toplantısının düzenlendiğine işaret ederek, geçen yıl Başkanlığın 38 defa bir araya geldiğini belirtti. 2003 yılında ortalama olarak üç Meclis Komisyonu her çalışma günü bir araya

geldi, komisyon toplantılarının toplam sayısı ise 565'ti. Bu yoğun eylemlerin sonucu olarak, 2003 yılı içerisinde 32 kanun, 2 rezolüsyon ve 3 deklarasyon onaylanıp 7 öneri ve düşünce kabul edildi.

Basın Konferansında, Prof. Daci, aynı zamanda 2004 yılına ait gelişmelerle ilgili tahminlere de yer verdi. Bu yılın genel gerilimler yılı olacağı, kuzey komşularımız ve Kosova kuzeyinde yaşamakta olan yerliler ile olduğu gibi seçim sonuçlarından ileri gelebilecek gerilimler ve yerel enstitüler ile UNMIK arasında çıkabilecek gerilimlere önceden işaret etti.

Meclis Raçak kurbanlarına saygı gösterdi

15 Ocak 2004 tarihinde düzenlenen genel kurul toplantısının başında, Kosova Meclisi üyeleri, 15 Ocak 1999 tarihinde Sırp Güvenlik Güçleri tarafından öldürülen 45 Arnavut kurbanına saygı duruşunda bulundu. Bu cinayet, Rambouillet Konferansı'nın düzenlenmesini hızlandırarak, 24 Mart 1999 tarihinde NATO müdahalesine neden oldu. Meclis'in Sırp üyeleri saygı duruşuna katılmadılar.

Birçok kanun tasarısı hakkında yürütülen tartışmalar süresince, LDK parlamento grubu Başkanı, Sayın Sabri Hamiti, "Geri Dönüş Koalisyonu'nun politik sorumsuzluğu ve disiplinsizliğini Belgrad tarafından ipleri çekilen bir oyun" olarak nitelendirdi. Geri Dönüş Koalisyonu parlamento grubu Başkanı Sayın Dragisa Krstović, "parlamentodaki son olayların Kosova'daki demokratik havanın yaratılmasına doğru götürmediğini" belirtti.

Toplulukların Hak ve Çıkarlarına ait Komisyon'un önerileri

15 Ocak 2004 tarihinde düzenlenen genel kurul toplantısında Kamu Tedariğe değin Kanun Tasarısı'na ilişkin özel komisyonun önerileri yeniden gözden geçirdi. Kanunu hazırlayan taraf (Hükümet), itirazda bulunan taraf (Geri Dönüş Koalisyonu) ve üçüncü tarafın (UNMIK) temsilcisinden oluşan panel, topluluk hak ve çıkarlarını daha iyi bir şekilde korumak amacıyla bazı değişiklikler yapmıştı. AAK parlamento grubu panel tarafından önerilen değişikliklere karşı gelerek Meclis'in Mahkeme, Yasama ve Anayasal Çerçeve Konuları Komisyonu'nun toplulukların hayati çıkarlarını koruyan özel prosedürü idare eden Anayasal Çerçeve hükümlerini değiştirmesini istedi. PDK Üyesi kendi partisinin Panelin tümüyle değil, bazı önerileri ile uzlaştığını belirtti. Prof. Daci ise Panel önerilerinin bölünemeyeceğini ileri sürdü ve Meclis üyelerinin Panel önerilerini desteklemelerini davet etti. Öyle ki Panel önerileri oy çoğunluğu ile kabul edildi.

11 Aralık 2003 tarihinde düzenlenen oturumda, Meclis, Kosova Nüfus, Hane Halkı ve Konut Sayımı Kanun Tasarısına değin özel panelin önerilerini onaylamadı. Geri Dönüş Koalisyonu ve Diğer Topluluklar tüm oy kullanma hakkına sahip olan Kosova topluluklarının sayıma eşit olarak katılmalarını sağlayan eylemsel düzenlemelerle ilgili beş değişikliği öngören öneri için oylarını kullandılar.

Kosova Başkanı Meclis e hitap etti

2002 yılının başında göreve seçilmesinden itibaren, Kosova Başkanı İbrahim Rugova, Anayasal Çerçeve gereğince 22 Ocak 2004 tarihinde ilk defa olarak Meclis'e hitap etti.

Başkan Rugova son dört yıl içerisinde Kosova'da büyük ilerlemelerin kaydedildiğini değerlendirdi. O özellikle, "çok sayıda sistematik ve diğer kanunları olduğu gibi insanlarımız ve ülkemizin çıkarından olan değişik rezolasyonlar ve deklarasyonları çıkararak Kosova Meclisi'ni kutladı. Hükümet'te söz iken, Dr. Rugova "onun iyi çalıştığı" ve "istikrarlı bir yönetim ve icra yetkilisi" olduğunu değerlendirdi.

Gelecekteki önceliklerden söz ederken, Başkan, Kosova enstitülerinin istikrarlı bir ekonomik kalkınma, özelleştirme, özel sektörün desteklenmesi yönünde çaba harcamaları gerektiği ve enerji tedariki sorunlarına çözüm bulmaları gereğine işaret etti. Yetkililerin uluslararası misyondan yerel enstitülere aktarımını savundu. "Önemli elemanlardan biri, bizim şimdiye kadar kaydetmiş olduğumuz standartları olduğu gibi UNMIK, AGİT ve KFOR ile birlikte gerçekleştireceğimiz standartların değerlendirilmesidir", dedi Başkan Rugova.

GSÖT'nin Meclis Başkanlığında Diğer Toplulukların temsili hakkındaki düşüncesi

GSÖT Harri Holkeri, Meclis Başkanlığı'na Diğer Topluluklar temsilcisinin atanmasıyla ilgili 22 Ocak 2004 tarihinde alınan kararın geçersiz olduğunu belirtmek için Meclis Başkanı Nexhat Daci'ye bir mektup yazdı. Mektubunda, GSÖT, Meclis Başkanlığına Diğer Topluluklar(DT) temsilcisinin seçiminin Anayasal Çerçeveye (AÇ) uyumlu olarak yeniden yapılmasını istedi.

"Sayın Daci tarafından yönetilen Meclis'in Diğer Toplulukların uzlaşmaya vardıkları adayı göz önünde bulundurması ve tasdiklemesi gerekir. Sayın Daci'nin yönetimindeki Meclis, Meclis'in Diğer Topluluklar üyeleri tarafından uzlaşmaya varılan Sayın Džezair Murati'nin adaylığını göz önünde bulundurmayarak onun yerine Diğer Topluluklar desteğini kazanmayan ve Vatan temsilcisi olan Sayın Zehra Elezi için oylarını kullandılar. Bu eylem Anayasal Çerçeve'nin 9.1.7(f) Bölümünü ihlal etmiştir. Anayasal Çerçeve'nin bu bölümüne göre '[Başkanlığın] bir üyesi Kosova Arnavut'u veya Kosova Sırbı Topluluğu temsilcisi olmayan Meclis üyelerinden seçilmelidir. Bu üyenin seçimini Diğer Topluluklar üyeleri yapabilir," diye yazıyor GSÖT.

GSÖT, konunun, Anayasal Çerçevenin ilgili bölümü gerekleri ile olduğu gibi Meclisin Geçici Yönetmenliği ile bütünlüklü bir şekilde uyumlu olmasıyla yeniden görüşülmesini istedi. Diğer Topluluklar Grubu temsilcilerinin onların kendi aralarında çözümleri gereken konunun Meclisin genel kurul toplantısına getirilip uzlaşmaya varıldığı gibi değil ve onların görüşleri göz önünde bulundurulmayarak ele alındığına ilişkin kaygılarını dile getirdiklerini belirtti.

Kayıp Kişiler Komisyonu, kayıp Sırp yakınlarını kabul etti

28 Ocak 2004 tarihinde, savaş süresince olduğu gibi savaştan sonra kaybolan Sırp yakınları, Sayın Flora Brovina başkanlığında Meclis'in Kayıp Kişiler Komisyonu ile bir araya geldi. Buluşma sırasında kaybolan Sırp ailelerinin temsilcileri Meclis Komisyonunun kaybolan Arnavut ve Sırları bulmalarını istedi. Komisyonun savaş süresince kaybolan tüm kişilerin kaderini aydınlatma yönünde çaba harcadığını vurgulayan Flora Brovina, Komisyon'un yetkilerinin sınırlı olduğunu söyledi. "Size insani yardım sunabiliriz, sizin söylemek istediklerinizi dinlemeye ve yakınlarınızın nasıl kaybolduğuna ilişkin bilgiler toplayabiliriz, fakt güvenlik ve hukuk yetkilerinin B.M misyonu elinde olduğu için size somut yardım sunmakta çok az yapabiliriz." dedi.

Kanunlar görüşülüp onaylandı

2003 Kasım ayının ortasından 2004 yılının sonu arasında, Meclis birkaç kanunu gözden geçirip onayladı. Bazı kanunlar sözü geçen tarihte ikinci görüşmeden sonra onaylandı. Tarihi olmayan kanunlar ilk görüşmede sadece tasdiklenerek – Ocak ayının sonunda – hala Meclis Komisyonları tarafından görüşülme safhasında bulunmaktadır: Sporlar Kanunu (21.11.2003), Kadastro Kanunu (04.12.2003), Karayolları Taşımacılığına Değın Kanun (15.01.2004), Cinsiyet Eşitliğine Değın Kanun Tasarısı, Ayrımcılığa Değın Kanun Tasarısı, Sağlığa Değın Kanun Tasarısı, Eski Yugoslavya'ya dair Uluslararası Suç Mahkemesi ile İşbirliğine Değın Kanun Tasarısı (ICTY), Ticaret Odasına Değın Kanun Tasarısı, Kosova'da Petrol ve Petrol Ürünlerinin Ticaretine Değın Kanun Tasarısı, Sinematografiye Değın Kanun Tasarısı.

Onarılan Meclis holünden bir görüntü

Çalışma koşulları ve malsahipliği, Meclis bağımsızlığının göstergesidir

Avrupa İmar Ajansı (AIA) tarafından sunulan 18 ay süreli destek programı çerçevesinde, Belçika Temsilciler Meclisi adına, onu denetleyecek uzman olarak davet edildim. Temel görevim açık artırım süreçlerini denetlemek ve dairelere şebeke ağının takılması ve ofislerin tekrar möbleştirilmelerini izlemekten ibaret. Bu amaçla, 2003 yılı Kasım ayı sonlarına doğru, bir çalışma grubu oluşturuldu. 2004 yılı Şubat ayı sonlarına doğru, onlar, var olan ihtiyaçların ayrıntılı bir incelemesini yapacaklardır.

Peter Vanhoutte

Belçika Temsilciler Meclisi eski üyesi ve AIA'nın Kosova Meclisi destek programının temel uzmanı

Geçen Ekim ayında yapılan ilk değerlendirme, daha önce bazı sorunların çözümlenmesinin gereğini ortaya attı. Yeni teşhizatın montajına geçmezden önce, yağmur sularını kaçırın dam ve çok eski olması yanı sıra aşırı bir şekilde yüklü olan elektrik şebekesi en büyük sorunlardı ve onlarla karşılaşmamız gerekirdi. Parlamento binasının sahipliği konusunda belirsizliğin hüküm sürmesi yüzünden, maalesef, sorunların çözümlenmesi kolay olmadı. Meclisteki yetkililer binanın kendilerine ait olduğunu iddia etmelerine rağmen, binanın bazı bölümleri, örneğin serverin bulunduğu bilgisayar ana merkez odasına Meclis personeli giremiyor. Bunun bir sonucu olarak, Meclis personeli en adi sorunları dahi çözemiyor, örneğin serverin çökmesi, çünkü bu iş Kamu İşleri Bakanlığı'nın yetkisindedir. Aynı şey telefon ağı için de geçerli. Bu şebeke ilk başlangıçta UNMIK tarafından kurulmuştu, fakat aslında UNMIK, Meclis ve PTK tarafından ortaklaşa kullanılmaktadır. Parlamentonun diğer partnörlerle varacağı ve herkese düşen ödevlerin ayrıntılı bir şekilde belirtileceği bir anlaşma sayesinde belki de bir çözüme varılırdı. Şimdiki durumun en iyi bir çözüm olduğu görüşünde değiliz.

Batı Avrupa ülkelerinin çoğunda olduğu gibi, burada da Parlamentonun, her durumda, kendi başına ve hiç kimsenin etkisi

altına kalmaksızın etkinliklerini sürdürme kabiliyetinin olması gereğine inanıyoruz. Bu nedenle Belçika Anayasası, yasama (Parlamento), yönetim (Bakanlar Kurulu) ve yargı arasında kesin bir ayrımı öngörmektedir. Böyle bir durum, devletin en üst organı olan Parlamentonun, Hükümet çalışmalarını tamamen bağımsız bir şekilde kontrol etmesini sağlamaktadır. Belçika Parlamentosunun bağımsızlığı her zaman güvence altındadır; bu Parlamento kendi bütçesi hakkında bağımsız bir şekilde karar verir, kendi altyapısı ve çalışmaları hakkında her tür kararı bağımsız bir şekilde alır. Kosova Meclisi'nin tüm binayı ve şebekenin bakımını dahi yapamaması, bunu yerine getirebilmek için üçüncü bir tarafa - bizim örnekte Kamu Hizmetleri Bakanlığı'na - bağlı olması, aslında Meclis tarafından denetlenmesi gereken 'daha alt düzeydeki bir organa' bağımlı olma örneğini oluşturmaktadır.

Bağımsızlığı sadece ilke olarak algılamak yeterli değil ve bu olgu vatandaşlar tarafından da görülmelidir. Bu yüzden hükümete bağlı olan tüm hizmetler ve Parlamento ile bir bağlantısı olmayan uluslararası örgütlerin ofislerinde çalışan personelin, mümkün olduğu en kısa bir sürede parlamento binasını terk etmeleri gerekir. Demokrasi'nin fiziki bir sembolü olarak Meclis binası, sadece Meclise ait olmalıdır ve bu sadece kuramsal olarak değil, pratik olarak da görülmelidir. Bu olgudan hareket ederek, biz, Parlamento hizmetinde olmayan tüm diğer hizmetlerin bu binayı ter-

ketmeleri yönünde Kamu Hizmetleri Bakanlığı'nın planlarını kararlı bir şekilde desteklemekteyiz. Eğer uluslararası topluluk Başbakanlığın daireleri için başka uygun bir mekan bulup onların inşaa edilmesine finansal araçlar temin etmezse, bu sürecin başarıyla tamamlanması için birkaç yılın geçmesi gerekecektir.

Sonunda böyle bir gelişme sonucu, Meclis personelin ihtiyaçları için daha fazla mekan sağlanmış olacaktır. Bu şekilde milletvekillerin çalışmalarına yardımcı olacak daha kabarık sayıda personelin işe alınması da sağlanmış olacaktır. Bu sayede milletvekillerin ihtiyaçları için ofisler de temin edilmiş olacaktır. Bu, birkaç açıdan yararlı olur; Meclis milletvekillerinin bundan böyle de Priştine'de kalmalarına imkan sağlar. Komisyonların küçük sayıda toplantılarının düzenlenmesi ve fazla uzamaya- cık olan bir Meclis genel kurulu toplantısının düzenlenmesi de mümkün olacaktır, çünkü artık ulaşım ve zaman kaybı olmayacaktır. Milletvekilleri ve Meclis personeli arasında işbirliği de bu şekilde artmış olacaktır. Milletvekillerinin herhangi bir yasa tasarısı ve önerge üstünde çalıştıkları zaman Meclis bünyesindeki uzmanlarla daha kolay iribat kurabilir ve durum aydınlığa kavuşarak olası engeller ortadan kalkar. Yine de milletvekillerine gereken ofislerin temin edilmesinden sağlanacak en büyük yarar bir çalışma ortamının temin edilmesinden

Peter Vanhoutte

ileri gelir. Değişik parti gruplarının bir araya gelerek formal olmayan bu görüşmelerde oylamaya sunulmadan önce yasa tasarıları ve önergeler görüşülebilir. Tüm diğer parlamentolarda olduğu gibi, burada da, bu tür kontaklar ve formal olmayan görüşmeler, herhangi bir baskıya maruz kalmadan ve medyaların kritik eleştirilerinden uzak kalarak kararların alınması imkanlarını sağlamakla demokratik bir enstitünün esas tabanını oluşturur.

Ortak bir binada bireye ait ofislerin bulunması, ekiplerin oluşturulmasının da ayrılmaz bir parçasıdır. Nihayetinde, değişik partilerden gelmeleri ve değişik fikirlere sahip olmaları yanı sıra milletvekilleri, her şeyden önce birer meslektaşdır. Yakın bir işbirliği sonunda karşılıklı bir saygıya da yol açar, bu ise daha başarılı ve saygın bir Meclisin ortaya çıkması anlamına gelir.

Enerji Tedariği – Kosova'nın Siyasi Sahipliği Gerekmemektedir

Kosova Meclisi delegasyonunun geçen Aralık ayında Viyana'ya yapmış olduğu çalışma ziyareti şu önemli noktaya işaret etmekteydi: Parlamento olanakları ve geçiş döneminde olan bir toplumda başarılı bir enerji siyasetinin geliştirilmesine değin 12 Aralık'ta düzenlenen bu toplantı çok önemli ve ilginç bir diyalog için fırsattı. Bu ziyaret Kosova'ya ait yöresel değiş tokuş programının bir parçası olarak Friedrich Naumann Stiftung tarafından örgütlenmiş, Kosova AGİT Misyonu Demokratikleşme Bölümü ile yapılan işbirliği sayesinde gerçekleşmiştir.

Dr. Volker Kier

Enerji Siyaseti Uzmanı ve Avusturya Parlamentosu eski üyesi

Maliye ve Ekonomi Komisyonu, Ticaret ve Endüstri Komisyonu ve Bütçe Komisyonu üyelerinden oluşan Kosova delegasyonu, her iki enstitünün yüksek temsilcileriyle görüşmek ve fikir ile bilgi değiş tokuşunda bulunmak için daha önce AGİT Karargahı ve Avusturya Parlamentosu'nu ziyaret etmişti. Enerji konusu üzerine yapılan tartışmalar ziyaret programının son maddesini oluşturdu. Eski toplantılar ise, "enerji ile ilgili yuvarlak masanın" kurulması için optimal bir vakfı yarattığı da doğru olabilir. Meclis üyeleri tarafından sorulan hemen tüm sorular enerji enstitüsünün düzgün bir şekilde yeniden yapılanması esas önemi elemanları konusuna olduğu gibi, Kosova'da uzun süreli, yeterli ve kazançlı bir enerji üretiminin sağlanmasına ilişkindi.

Etkili bir enerji siyasetinin demokratik esaslar üzere geliştirilmesinde özel kilit soruları tartışmakla, en önemli bir noktaya varıldı: KEK'i nasıl yeniden örgütlemek ve Kosova'da özel politik ve ekonomik olanakları çerçevesi içerisinde "güçleri nasıl paylaşmak". Diğer sözlerle: öyle denilen mülkiyet sahipliği konusu nasıl çözümlenmelidir?

Bu kilit soruya ait çözümlerin bulunması için, şimdiki karar verme sürecinin eşit olmayan oyuncuların elinde olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir: bir yandan uluslararası örgütler, diğer yandan da Kosova yurttaşlarını temsil eden Kosova Meclisi ve Hükümeti

bulunmaktadır. Yeni sorumluluklar sistemini kurmak için 'uluslararası temsilcilerinin' olduğu gibi 'yerel' temsilcilerin yeniden tanımlanması gerekmektedir. Meclisi kurduktan (özgür ve demokratik seçimler sonucu olarak) sonra Hükümetin de kurulmasından sonra, yetkilerin aktarılması zorunludur. Meclisin denetimi altında olan Kosova Hükümeti'nin enerji konuları ile ilgilenmesi gerekir. Böylece KEK'in de facto tanımlanmamış durumu sonuçlanmış olacaktır.

Şu anda normal pazar koşullarının işlememesi, göz önünde bulundurulması gereken bir meseledir. Böylece Kosova'daki durum açık bir ekonomi ile kıyaslanamaz. Bu koşullar hüküm sürdüğü dönemde normal yatırımcıların Kosova enerji enstitüsüne yatırım yapmaları beklenemez. Tüm enerji sektörünün yeniden canlanması ve modernleştirilmesi için bazı "yatırımcıların" finanse etmeleri gerekmektedir. Bu yönde, özellikle Kosova'da enerji stratejisi ve siyasetinin geniş veya kâğıda dahil edilen derlenmiş olgulara bakarak (AB Sütunu, GSÖT – Enerji Ofisi), ilerideki adımlar ayan olmalıdır: Avrupa'nın Yeniden Yapılanma ve Gelişme Bankası (AYYG) olanaklarından veya buna benzer finans araçlardan yararlanarak uluslararası topluluk yatırımcı rolünü üstlenmelidir.

Böylelikle paylaşılmış çıkarlar ve çıkarların dengeli strüktürlerinin kurulması olanaklı olacaktır:

bu, siyasi sahipliğin Gecici Özyönetim Enstitüleri (GÖE) eline bırakılması, maliye ve yatırım konularının ise "Uluslararası uzmanları" – denetimine bırakılması ile sağlanır. Sadece "güçlerin bu şekilde bölüşümü" Kosova uzmanlarını ve sorumlu yönetimini bu ağır sosyal, ekonomik ve politik durumdan kurtarıp gelecekte enerji piyasasının etkili ve açık olması için

gerekli önkoşulları sağlayabilir. Bu hedefler gerçekleştirildikten sonra enerji sektöründeki özelleştirme gerçekleştirilebilir.

Bağımsız uzmanlar tarafından GÖE ve uluslararası görgüler arasında yakın bir işbirliğin sağlanması, hızlı ve olumlu bir gelişme için çok önemlidir. Benim görüşüme göre, bu, Avrupa Birliği'ne düşen özel bir görevdir.

Meclis Enerjiye ait üç kanun hazırlıyor

İncelikli analizlerin yapılması ve 19 Haziran 2003 tarihinde düzenlenen Meclis genel kurulu toplantısında onaylanan sonuçlardan sonra (ASI haber bültenininin 8. sayısına bak) Ticaret ve Endüstri Komisyonu enerjiye değin üç kanun tasarısının hazırlanması girişimini başlattı. Komisyonun bu girişimi çeşitli uluslararası uzmanlar tarafından da onaylanarak desteklendi.

Bajrush Xhemaili,
Meclis'in Ticaret ve Endüstri Komisyonu Başkanı.

Kosova'da ciddi bir sorun haline gelen elektrik enerjisi probleminin çözümlenmesi için, bu sektördeki bazı katılımcıların ürün vermeyen çabalarından sonra, Kosova Meclisi Ticaret ve Endüstri Komisyonu'na, Kosova Enerji Kooperasyonu'ndaki (KEK) ağır durumun nedenlerini araştırma yetkisi verilmişti.

Yapılan incelemeler sırasında saptanan verilerden hareket eden komisyon, Meclis'in toplantılarının birinde ele alınıp görüşülecek olan bir rapor hazırladı. Komisyon bu yönde kendine düşen işi tamamladı. KEK ziyaret edilip bu şirketin karşılaşmakta olduğu özel sorunları görüştük ve üretim tesislerini yerinde inceledik, ayrıca bu endüstri dalında çalışan personel ile yapılan temaslarda bu şirketin ve genellikle bu sanayi dalının karşılaşmakta olduğu sorunları görüştük. Denetimi tamamladıktan sonra, raporu hazırladık. Raporun nihayi bölümünde sonuç önerilerimizi sunduk. Bunların genel kurul toplantısında görüşülmesinden sonra aşağıdaki sonuçlar çıkarıldı:

1. Parlamento çerçevesinde Enerji Komisyonu'nun kurulması;
2. KEK etkinliklerine değin kanunların hazırlanması: Enerjetik Kanunu, Maden Ocaklarına değin Kanun, Jeoloji Araştırmalar Kanunu ve Enerji Düzenleyici Organına değin Kanun;
3. Kosova Hükümeti, enerji sektöründeki sorumluluğu en kısa bir zaman içinde üstlenmeli ve Enerji Bakanlığı'nu

kurmalıdır;

4. İlgili sistematik kanunlar yürürlüğe geçinceye kadar yöresel enerji piyasasında kazançlı ve rekabete katılabilmesi için KEK'in yeniden yapılanmasının görüşülmesi;
5. KEK'in, Güney - Doğu Avrupa Elektrik Enerjisi enstitülerine özel bir oluşum olarak üye olması;
6. Yeni enerji üretim kapasitelerinin yapm stajetjisinin desteklenmesi;
7. Kosova ile Arnavutluk arasında 400 KW 'lık bir hatın yapılması
8. Yerel personelin KEK'i tüm düzeylerde yönetme stratejisinin desteklenmesi, uluslararası personelin ise danışman rolünü üstlenmesi;
9. Etkinliğin artırılması ve finansi durumun geliştirilmesi gerekçesiyle "KEK-EVET" projesinin desteklenmesi;
10. Meclis, KEK'te olası kötüye kullanma olaylarını denetlemek için Finansi İncelemeler Merkezi'ni (FİU) yetkili kılmalıdır.

Tüm sonuçlara rağmen enerji sektöründeki durum hemen hemen aynı kaldı. Elektrik kesintileri ve yetersiz ısı tedariki sorun olmaya devam etmektedir. Evlere temin edilen elektrik enerjisi hala istikrarlı değildir. Dahası, harcanan tüm çabalara ve başlatılan girişimlere rağmen enerji tedarikindeki durum henüz çözüme kavuşmamıştır. Diğer bir sorun da baş göstermeye başladı: üretilen enerji karşılığı faturaların ödenmesinde KEK'in yetersiz kalması

Bajrush Cemali

karşısında, bütçe artışı olarak kalan araçlardan önemli bir miktarda para UNMIK kararıyla KEK'e havale edilmiştir ki bu transfer için Meclis onayı alınmamıştır.

2003 yılının Aralık ayında, Komisyonumuz, düzenlediği toplantılarından birinde enerji alanını düzenleyecek yasaların hazırlanması girişiminde bulunup konuyu Meclis Başkanlığı'na göndermeyi kararlaştırdı. USAID ve Avrupa İmar Ajansı - EAR gibi bağış verenler ve Meclis ile çalışmakta olan çeşitli uzmanlardan yardım talep ettik ve onlar bu konuda bize yardım sunmaya hazır olduklarını belirttiler. Dahası, aleni ile özel sektördeki tüm tarafların da bu çalışma gruplarına katılmalarını davet ettik. Bundan sonra Komisyon, çalışma grubu üyelerini atadı.

Meclis'te tasarı hazırlıkların yapılması süreci çok başarılı geçti. Son üç ay içerisinde Ticaret ve Endüstri Komisyonu çalışma grubu, haftada üç defa olmak üzere kamuya açık ve şeffaf toplantılar düzenledi. Üç Kanundan oluşan ilk tasarımı tamamladık: Enerji Düzenleyici Organına değin Kanun, Enerji Kanunu ve Elektrik Enerjisine değin Kanun. Bu kanunlar Slovenya, Hırvatistan, Bosna, Polonya, Macaristan ve Bulgaristan yasal düzenlemelerine dayanarak hazırlandı. Ayrıca onlar, AB Direktiflerine sadık kalarak Kosova'nın üye olduğu ve Atina'da imzalanan Anlaşım Memorandumu ilkelerine ile de uyum içindedir. Bu kanunlar, genel olarak Kosova'nın istikrarlı ve rekabete açık bir piyasanın parçası olmasını sağlayacaktır.

Demokrasinin kurtuluşu

Meclis Ekonomi ve Finansi Komisyonu, Kosova Ticaret Odası'nın Kurulmasına ait Yasa Tasarısı'nın görüşülmesi ereğiyle, Ocak ayı içerisinde bir kamu dinlentisi tertipledi. Komisyonun başkan yardımcısı Sayın Fatmir Rexhepi'ye göre, demokrasinin bu testi, Kosova'daki iş çevrelerinin görüşlerinin ortaya çıkması için bir fırsattı.

Jeff Biele, AGİT sözcü yardımcısı

"Kosova'da iş imkanlarının gelişmesinde bizi bir partnör olarak görmelerini arzu ediyoruz." şeklinde konuşan Sayın Rexhepi şöyle devam etti: "Bizim için önemli olan şey, bu yasanın hazırlanması sürecinde tüm tarafların görüşlerini almaktır."

Elbette ki "Meclis Komisyonu'na hitab etmesi" için iş çevrelerinin davet edilmesi normaldi, çünkü görüşülen yasa tasarısı onları yakından ilgilendiriyordu. "Onların yardımları olmasaydı, biz bu işi başarmayacaktık. Bu yasanın hitap ettiği hedef kitle (topluluk) tamamen başkaydı. Bu yüzden de iş çevreleri temsilcilerinin katılmaları gerektiği."

Bu toplantıya, Kosova şirketlerinin kabarcık sayıda temsilcisi katıldı. Bunu fırsat bilerek Ekonomi ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan bu Kanun Tasarısı ile ele alınan kilitsel konular hakkında onların görüşlerini aldık.

Konuşmasının devamında, Sayın Rexhepi, şu anda Kosova'daki toplam sayıları "50.000 üyeyi bulan" tüm işletmelerin Ticaret Odası kayıtlarına girmelerinin zorunlu olup olmaması meselesi kilitsel sorunlardan biriydi. Bakanlık tarafından hazırlanan taslakta, tüm işletmelerin Ticaret Odası'na kayıtlanmaları ve üyelik ödemeleri öngörülmüyordu.

Benzeri model Fransa ve Almanya gibi Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde uygulanan sistemin bir modeliydi. Onun sözlerine göre, Balkan ülkelerinin çoğunda, gönüllülük esasınca örgütlenen biznis dernekçiliği mevcuttur ve her işletme mahali Ticaret Odası üyeliğine girme ve

üyelik ödeme konusunda kendi başına karar verme hakkına sahiptir.

Bu toplantı sırasında, iş çevrelerinin temsilcileri, Ticaret Odası örgütlenme şeklinin belirlenmesi hakkında karar almaların fırsat vermediği için bu yasanın gereken esneklik göstermediğine işaret ettiler.

Bu olgudan hareket ederek, ona göre, Komisyon, bu yasaya bir değiştirgenin girmesi olasılığı üzerinde ciddi duruyor. Bu değiştirge sayesinde Ticaret Odası mecburi üyeliğinin uygulanıp uygulanmaması konusunda iş çevreleri arasında bir referandum düzenlenmesini öngörüyor. "Bu, en demokratik bir yoldur" diyen Rexhepi şöyle devam etti: "Bu yöntemle hangi yolun en iyi bir çözümü oluşturduğuna dair Ticaret Odası'nın en doğru bir karar alması sağlanacaktır."

Bu fırsatla Ticaret Odası yöneticilerinin seçilmesine dair Yönetmenlik de gözden geçirildi. Kanun Tasarısı metninin daha iyi olması ve önerilen hükümlerin düzeltilmesi ereğiyle bu konuyla ilgili de gayet önemli teklifler yapıldı. Nitekim katılımcıların bir bölümü kurulacak olan mekanizmanın geniş yetkilere sahip gayet merkezîyetçi bir mekanizmanın hedeflendiği izlenimlerini gizlemedi.

Bunun yanı sıra, kanun tasarısının hazırlanan ilk metninde sadece Ticaret Odası'ndan söz edilmekteydi, onun görüşülmesi sırasında ise daha kapsamlı olması ereğiyle kanun tasarısının değişmesinin gereğine işaret edildi. Kanun tasarısının hazırlanması sırasında iş adamlarının fikirlerinin son derece yararlı olduğunu ileri süren Sayın

Fatmir Rexhepi

Rexhepi, şunları vurguladı: "Onlar rekabete karşı kapıları kapamadıkları yanı sıra, bilakis böyle bir şey için kapıların açılmasını tercih ettiler."

"Bu yasa ile sadece Ticaret Odası değil, iş çevrelerinin diğer dernekleri de düzenlenmelidir." fikrini ifade ederek şunu vurguladı: "Daha başka sözlerle, Oda'nın bir tekeli elinde bulundurmasına izin verilmemelidir."

Kanun tasarısı şimdi de tekrar görüşülmek üzere Komisyona sunulduğu zaman yasa konusunda iş çevrelerinin sundukları öneriler de kapsanmalıdır. "Gayemiz bu yasayı daha transparan, demokratik ve iş çevrelerine daha uygun bir şekle getirmektir" dedi başkan yardımcısı.

Aslına bakılırsa, kanun tasarılarıyla ilgili düzenlenen kamu dinletiler, kanunların hazırlama süreçlerinin Meclis çalışmalarının daha başarılı olması için bir önkoşul olduğunu göster-

miştir. Çıkarlarının yasa ile düzenlendiği tarafın fikir ve önerilerin değiş tokuşunu sağlamakla, Komisyon, onların daha heryönlü takdim edilmelerine de fırsat sağlamaktadır.

"Bu kamu dinlenti sayesinde politikanın etkisinden kurtulmaya başladık. Daha başka ifadeyle, politikayı, onun örgütlemesinden uzak kalmasını sağladık."

Kanun tasarısında bazı önemli değişikliklerin yapılması ihtimallerine rağmen, Başkan yardımcısı tüm katılımcılara hitab ederek nihayet kararı milletvekillerinin alacaklarını hatırlattı. "Meclis milletvekilleri olarak bizler mutlaka bu yolda devam ederek ne denli demokrat olduklarımızı tasdiklamalıyız. Bakanlık tarafından hazırlanana karşı gelebileceği durumda da bu yönde kararlı olmalıyız."

Eninde sonunda "Kanun Meclis'e aittir" diye tamamladı Sayın Rexhepi.

Ekim 2004 tarihine kadar Kosova'da yasama stratejisi

Kosova Başbakanlığı'nın en önemli görevlerden biri nihai yasal çerçevenin hazırlanmasıdır. Bu sayede Kosova'da normal çalışma ve yaşam koşulları temin edilecektir. 2002 yılı başında Meclis tarafından onaylanan Hükümetin yasama programı bu arada önemli değişikliklere uğramıştır. Kanunların bir bölümü Hükümet tarafından hazırlanıp Melise henüz sunulmamıştır. Ancak beklenilenden daha erken gerçekleşen bazı program yönelimlerinin olduğunu da iyi örnek olarak vurgulamalıyız. Bu yıl içerisinde yetkilerin önemli bir bölümünün Geçici Özyönetim Organları'na geçmesi yüzünden yeni bir yasama stratejisinin belirlenmesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Hükümetin onaylanan Ekim 2003 – Ekim 2004 dönemi yasama stratejisi, Hükümetin son zamanlarda kabul ettiği en önemli belgelerden birini oluşturmaktadır.

Azem Hajdari, Bakanlar Kurulu Sekreteri

Bu önemli belgenin hazırlanması girişimi Başbakanlık tarafından 12 Eylül 2003 tarihinde Bakanlar Kuruluna tagdim edilmiştir. Önerge, 17 Eylül 2003 tarihinde düzenlenen Bakanlar Kurulu toplantısında kabul edildi. Stratejiyi belirleyecek çalışma grubunun oluşturulmasına dair 69/4 No'lu ve 22 Eylül tarihli Kararnameyi Kosova Başbakanı imzaladı. Kosova'da yasama politikalarının belirlenmesinde kilit faktörler olanlar (Başbakanlık, bakanlıklar, Meclis ve sivil toplum temsilcileri) çalışma grubu üyeleri tayin edildiler. Yoğun bir çalışmadan sonra hazırladıkları bu belgede Bakanlar Kurulu'nun 15 Ekim tarihli toplantısında kabul edildi. Sözü edilen dönemde, Hükümetin yasama stratejisi kapsamında hazırlayacağı 119 kanun çerçevesi, Kosova'nın yasama öncelikleri, değişik aktörlere düşen görevler ve bu önceliklerin gerçekleşmesine ilişkin takvim yer almaktadır. Bu stratejinin gayet esnek olduğunu özellikle vurgulamak gerekir. Diğer sözlerle, Kosova yasama mercihlerinin ihtiyaç duydukları ve zaruri olduğu durumlarda diğer kanunları çıkarma girişimleri engellenmiyor. Nitekim son zamanlarda Bakanlar Kurulu'nun, önceden belirlenip onaylanan stratejiyle öngörülmeden üç kanunun çıkartılması işlemlerini başlatması da bu kapsamda sayılabilir. En belirgin örneği ise Uluslar Arası Bağış-

lara ait Kanun Tasarısı oluşturmaktadır.

Kosova hükümeti açısından bu yasama stratejilerinin hazırlanması gereksinimini özürleyen birkaç neden vardır. Bakanlar Kurulu çalışmalarının gözden geçirilmesi sırasında, Meclis tarafından kabul edilen yasama programı süresinin 31 Ekim 2003 tarihinde dolacağı belirlendi. Hükümetin ilk yasama programı, birkaç elementi açısından değerlendirildiği zaman, bazı eksiklerin varolduğu görülmüştür. Hükümet Programı, özellikle yasamadan söz edilen bölüm, bu belgenin ivedi bir şekilde hazırlandığını açıkça göstermektedir. Geçici Özyönetim Enstitüleri o zamanlar henüz acemilik günlerini yaşıyorlardı. O günlerde yerli uzman sayısı çok azdı. Kosova'da şimdiki durum ise bir hayli değişiktir: bu yüzden de yasama alanında önceliklerin belirlenmesi günümüzün ihtiyacı haline almıştır.

Kosova Geçici Özyönetimi Anayasal Çerçevesi ile öngörüldüğü şekilde ve yetkilerin daha ivedi bir şekilde aktarılması ereğiyle, hali hazırdaki durumda Kosova BM Misyonu yetkisinde olan yasama enfastrüktürünün tamamlanması zaruri bir hal almıştır.

Ekim 2003 – Ekim 2004 dönemi Kosova yasama stratejisinin çok ve değişik etkilerinin olması beklenilmektedir. Bu stratejinin içereceği önemli etkilerin bazı-

larını devamda görüyoruz:

Birinci – Hükümetin yasama stratejisi ile öncelik tanıdığı yasalar saye-siyle, Kosova, toplumsal yaşamın değişik alanlarında ilişkileri düzenlemeye muvafak olacaktır;

İkincisi – Çıkarılacak olan bu yasalar hukuk alanında gözlenen birçok boşlukları doldurup, Kosova teritorisinde artık Sırbistan ve eski Yugoslavya'nın bi sürü kanunların uygulanmasına da gerek kalmayacaktır;

Üçüncü – AB'de geçerli olan standartlara göre hazırlanacak bu yasalar, AB üye ülkelerindeki yasa ve genel anlamda uluslar arası standartlara uyacağı için, Kosova'nın Avrupa ve daha geniş bir oluşuma entegrasyonunu kolaylaştırıcı bir nitelik taşımaktadır;

Dördüncü – Bunların dördüncü boyutu politik nitelikte olacaktır, çünkü sözü geçen yasalar Kosova'nın arzu edilen hedefe ulaşmasında rehberlik yapacaktır;

Başbakan Bajram Rexhepi

Beşinci – Bu yasalar Kosova vatandaşlarının çıkarları açısından da önem taşımaktadır, çünkü onlar ilk kez olarak, bunları kendi kanunları olarak kabul edeceklerdir;

Altıncı – Bu yasalar Kosova'da bireysel ve kolektif ihtiyaçların karşılanması açısından koşullar sağlayacaklardır. Çünkü onların sayesinde Kosova'daki yaşamın çok önemli alanlarının düzenlenmesi sağlanacaktır ki bunlar arasında ekonomik, sosyal, çevre gibi sorunlar da düzenlenecektir.

Belçika ve Avrupa Parlamentosu etüd ziyaretleri

2003 yılı Aralık ayının ikinci haftasında, Meclisin iki üyesi ve Kosova Meclisi Sekreterlik personelinin beş üyesinden oluşan karma bir delegasyon Belçika'nın Temsilciler Meclisi ve Briksel'deki Avrupa Parlamentosu'nu ziyaret ettiler. Bu etüd ziyaretinin temel hedefi, çok - dillli kanıtlanıldığı bir parlamentoda elektronik belge menacment sisteminin (BMS) pratikte nasıl uygulandığı hakkında incelemelerde bulunmaktı. Gerçekleşen ziyaret katılımcıların, parlamento kültürü, felsefesi, çalışma ortamı ve uygulanan pratikleri hakkında ayrıntılı bilgi almaları ve Belçika Parlamentosu ile Sekreterlik personeli arasındaki ilişkileri yerinde görme ve inceleme fırsatı sağladı.

Roger F. Roy,

Proje Manajeri, Kosova Meclisi Desteğinde SPEAK Projesi, Inter-Parlamento Birliği/UNDP-Kosovo

Delegasyon, geçenlerde yeni seçilen Belçika Temsilciler Meclisi Genel Sekreteri, Sayın Robert Myttenaere tarafından sıcak karşılandı. Etüd ziyareti sırasında Sayın Myttenaere ve onun personeli, Kosova Parlamento Elektronik Arşivlerinin (SPEAK) Desteği Projesi çerçevesinde Kosova delegasyonunun ihtiyaçlarına hitap edecek bir programı hazırlamaları çerçevesinde elinden gelen yardımı sundular. Belçika Parlamentosunda düzenlenen toplantılar arasında yapılan geziler delegasyon için iyi bir tecrübe örneği idi. Temsilciler Meclisi ve Senatoryu bağlayan çok sayıda holler ve odalar 1830 yılında kurulan Parlamento tarihini de dahil etmek üzere Belçika'nın zengin kültürel varlığını sergilemektedir. Bu yerleri çok sayıda büyük tapiseriler, yağlı boyalı resimleri, heykeller ve antik eşya süslemektedir.

Program öyle bir şekilde hazırlanmıştı ki Kosova delegasyonunun tüm üyeleri faydalı bilgilere sahip olma ve parlamentonun 'elektronik bir dünyada' nasıl çalıştığına ilişkin pratik bilgiler öğrenme ve Belçika Parlamento Evrak Yönetimi Sisteminin nasıl işlediği konusunda bilgilere sahip olmuşlardır.

Birinci Gün

Belçika yasama sistemi ve onun prosedürleri ile ilgili sunumu izledikten sonra, delegasyon Belçika Parlamento Kütüphanesini

gezdi. Orada, evrak menacment, mikro filmlerin çekimi ve verilerin hazırlanmasına değin evrakların inceden inceye tetiği ile tanışma olanağından yararlandılar. Öğleden sonra delegasyona yasama sürecinde enformasyon teknolojisinin rolü ile ilgili bir sunum tertiplendi. Ayrıca Bilim Siyaseti Bakanlığı parlamento Çalışma Grubunun canlı toplantısı izlendi. Bakanlık, geçenlerde kamu oyu tarafından aleni elektronik oylamanın kabulü ile ilgili ulusal inceleme-anket hakkında çok olumlu veriler sundular. Gün, kanun tasarılarına ilişkin tüm administratif görüşler, yasal girişimler ve yasal değişikliklere ilişkin sunumlarla sona erdi.

İkinci Gün

Sabah, şu anda gelişmekte olan çalışmalara da değinilerek Parlamento dokümanları ve Arşiv Bölümü ile ilgili sunum çalışmaları ile başladı. Bu oturum Kosova kütüphanesi memurleri Sayın Memishi ve Sayın Shukriu için olduğu gibi, arşiv bilgilerine-geçmişine sahip olan Parlamento Üyeleri için de son derece yararlıydı. Bu oturumu arşiv ve parlamento dokümanlarının sayılmaları ve dijital ortamda muhafaza edilmeleri ile ilgili toplantıyla devam etti.

Kosova Delegasyonu Briksel'deki Belçika Parlamentosuna yapmış olduğu ziyareti esnasında.

Öğleden sonra tutanağın dijital çizim ile gerçekleşmesi konusunda bilgilerin verilmesi yanı sıra, Komisyon toplantılarının kaydedilmesi amacıyla Digivox sisteminin kullanımı hakkında da enformasyonlar sunuldu. En sonunda Belçika Parlamentosu basın evine bir ziyaret gerçekleştirildi.

Üçüncü Gün

Delegasyona, parlamento dokümanlarının tercüme edilmesinde IT' nin kullanılması ve Belçika Yasamalarının tüm görüşlerine saygı göstererek bir Bilgi ve Veri Bankası verilerinden yararlanmaya değin yardımcı bir sunum hakkında bilgi verildi.

Öğleden sonra yapılan orumda yasama toplantılarına dair metinlerin tasarlanması ve

bu tasarlama çalışmasında kullanılan administratif enstrümanlara ilişkin metot ve yöntemler incelikli bir şekilde gözden geçirildi. Katılımcılara bu çalışmaların Belçika Parlamento personeli tarafından bilgisayar vasıtasıyla nasıl yerine getirildiği konusunda bilgi verildi.

Dördüncü Gün

Belçika Temsilciler Meclisi, federal ve devlet düzeyinde olan Belçika bakanları tarafından önerilen yasa tasarılarının yasal olup olmadığını denetleyen Belçika Bakanlar Kurulu ile ortak bir özel sabah toplantısı tertiplendi. İnter-Parlamentar Birliği ile sağlanan işbirliği sonucu öğleden sonra Avrupa Parlamentosu'na delegasyonun özel bir ziyaret tertiplemesi sağlandı.

Avrupa Parlamento üyesi olmayan Ulusal Parlamentolar ve Meclisler ile ilişkiler Bölümü Genel Müdürü tarafından konuyla ilgili ön açıklamalar yapıldı. Diğer toplantılarda Sekreterlik Bürosu çalışmalarını hakkında bilgiler verildi, ayrıca Parlamento Belgesel Merkezine de bir ziyaret gerçekleştirildi. Öğleden sonra düzenlenen toplantı çok canlı bir şekilde geçti. Bu toplantıya Güney-Doğu Avrupa Bürosu yetkililerinden Sayın Geoffrey Harris ve Sayın Sabina Mazzi-Zissis katıldılar. Kosova'daki durum hakkında incelikli ve dürüst bir toplantı düzenlenerek Kosova Başkanlık Kurulu üyesi Parlamento milletvekili Fatmir Sejdiu ve Kosova Meclisi milletvekili Sayın Edi Shukriu tarafından Kosova hakkında yapılan çok başarılı bir sunum ile sonuçlandı.

Belgeler ve sunum

Brüksel'e yapılan etüt ziyareti sonucu Fransız ve İngiliz dilinde bi sürü önemli ve yararlı belgeler alınarak getirilmiştir. Tüm bu malzemeler Belçika Temsilciler Meclisi, Belçika Senatosu ve Avrupa Birliği yetkililerinin de önerilerine internet sayfalarındaki belli sayfaların incelenmesi ile gözden geçirilip işlenmektedir.

Kendi kapanış konuşması sırasında, Genel Kurul Toplantıları ve Prosedürler Sektörü Başkanı Sayın Sali Rexhepi, Brüksel ziyaretiyle ilgili kısa ve özetli bir değerlendirme yaparak şunları söyledi: "Bu ziyaret sırasında Belçika Temsilciler Meclisi'nin fonksiyon etmesi konusunda değerli ve önemli bilgilere sahip olmamız yanı sıra, yasaların çıkmasında geçtikleri süreçler ve yasaların hazırlanması, düzeltilmesi ve parlamento belgelerinin dağıtımı konusunda da enformasyon teknolojilerinden yararlanma açısından faydalı bilgiler edindik."

Meclis Komisyonları Sarayova'daki iş arkadaşlarını ziyaret etti

Yöresel parlamento değiş tokuşu programının bir parçası olarak, Friedrich Ebert Stiftung (FES), Kosova Meclisi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Komisyonu ile birlikte, Sarayova'ya bir çalışma ziyareti örgütledi. Bu ziyaret Bosna ve Hersek'te özelleştirme sürecinin yeniden görüşülmekte olduğu bir dönem içerisinde 29 Kasım-3 Aralık 2003 tarihleri arasında yapıldı. Delegasyonu profesyonel bir şekilde komisyon başkanı Stoyanka Petkoviç yönetti.

Besa Luzha, Kosova'ya ait FES program Koordinatörü.

Kosova'daki ekonomik, siyasi ve sosyal durum, bazı yönleri ile, Bosna Hersek'teki durumla bir hayli benzerlik göstermektedir. Birincisi, eski Yugoslavya'da ortak bir tarihleri vardı. Her ikisinde değişik etnik gruplar yaşadığı için, idarenin dengeli olmasını gözönünde bulundurmamak mecburiyetindedir. Bosna Hersek bazı reformları gerçekleştirmekte birtakım ilerlemeler kaydetmesine rağmen, istihdam, sosyal sistem ve ekonomik alandaki ilişkilerde benzerlik gözlenmektedir. Üç etnik topluluk temsilcilerinin yasama işlerinde elde ettikleri deneylerin Kosova parlamento üyelerine aktarılması, paylaşmak istediğimiz önemli bir elemandır. Bosna Hersek de ülkenin siyasi yaşamı ve yönetiminin Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleşmesi safhasından geçmiş olması, benzer uygulamanın Kosova'da da işleyebileceğini grup üyeleri tarafından anlaşılmasına neden oldu.

FES, düşüncemize göre Kosova delegasyonu için çok değerli olabilecek bu toplantıları düzenlemek için biz uzun bir süre Bosna Hersek Parlamentosu ile işbirliğinde bulundu. Delegasyonun yapısı orantılı bir parti ve etnik temsiline göreydi. Grup, 8 Parlamento üyesi, tercüman ve FES'in Priştine koordinatöründen oluşmaktaydı..

Bu ziyaretin isabetli olması ereğiyle, bu fırsatta Çalışma ve Sosyal Komisyonu temsilcilerinin, Sarayova'nın iki komisyonuyla, Çalışma, Sağlık ve Sosyal Güvence Komisyonu ve Engelliler, Savaş Gazileri ve Kaybolan Kişiler Komisyonları çalışmaları ile kıyaslamayı kararlaştırdık.

Sarayova'ya gelişimiz, komisyonların Bosna Hersek'te özelleştirme sürecinin yeniden görüşülmekte olduğu bir zamana tesadüf etmişti. Delegasyon, komisyon başkanları ve bu komisyonların üyeleriyle toplantılar yaptı. Delegasyon aynı zamanda, üç gece delegasyonla birlikte düzenlenen diyalog ve incelemeler etkin bir şekilde katılan Parlamento Başkanı Sayın Muhammed İbrahimoviç'in çağrısı üzere genel kurul toplantılarına katılma fırsatını da buldu. Bosnalı iş arkadaşlar belli alanların uzmanları olarak Kosova delegasyonuna yardım etmeye hazır olduklarını ifade ettiler.

Bosna Hersek Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakan Vekili de Kosova delegasyonunu kabul ederek, işbulma, sosyal şema, emekli maaşları ve diğer konular ile ilgili durum hakkında bilgiler verdi. Diğer önemli bir toplantı ise Fakirliğin Azaltılması Çalışma Grubu'nun Hükümet nezdindeki Bakanlar Konseyi temsilcileri ile dü-

zenledikleri toplantı da sayılabilir. Bu toplantı eski Çalışma Bakanı Sayın Haris Mesinoviç ön açıklamalarda bulundu.

Delegasyona, yukarıda adı geçen strateji tasarısı dahil olmak üzere Federal Parlamento ve ziyaret etmiş oldukları bakanlıklardan çok sayıda malzemeler verildi. Şu anda Kosova parlamento üyelerinin, okuma ve kıyaslama yapmaları için Bosna'nın bu alandaki tüm yasa düzenlemeleri mevcuttur.

Grubu, Geri Dönüş Koalisyonu temsilcisi Sayın Stoyanka Petkoviç yönetti. Etnik içerikli konuşmalardan çekinerek, o, profesyonel konular üzere anlamlı tartışmaları körükleyerek delegasyonu çok iyi bir şekilde yönetti. Aynı zamanda komisyonunun çalışmaları, karşılaştığı sorunlar, elde ettiği başarılar ve hedeflenen amaçlar hakkında doyurucu bilgiler sundu. Bir raslantı eseri, grup genelde kadınlardan oluşmaktaydı. Öyle ki ziyaretin pozitif-olumlu olarak geçmesinde cinsiyet faktörünün de rolü önemliydi.

Priştine ve Sarayova parlamento üyeleri, işbirliği sürdürmek için hazır olduklarını ve ziyaretin FES içeriğinin her iki tarafça profesyonel olarak değerlendirildiği ve bu yöndeki içeriğin sürdürülmesinin değerli olacağına işaret etti.

Meclis yönetmenliği: haberler

Të gjithë anëtarët e një organi ligjvënës duhet ta kuptojnë rregulloren sipas së cilës vepron dhoma në mënyrë që çdo organ ligjvënës të jetë i efektshëm. Pa rregullore të qartë dhe të përgjithshme, organi ligjvënës do të përballet me shumë procedura dhe, eventualisht, beteja politike.

Kevin Deveaux,
Ulusal Demokratik Enstitüsü (NDI)

Kevin Deveaux

Herhangi bir yasamanın başarılı olarak yerine getirilmesi için, oradaki mevcut tüm üyelerin o odanın nasıl çalıştığına dair kuralları iyice bilmelidirler. Ayan ve genel olarak anlaşılan kurallsız yasama mekanizması ilk sırada prosedürel olan ve daha sonra politik savaflara dönüşen güçlüklerle karşı karşıya gelecektir.

Kosova Meclisi, Kasım 2001 seçimlerinden hemen sonra kuruldu. Meclisin kuruluş toplantısına yardımcı bulunmak amacıyla, UNMIK, Meclis tarafından kullanılacak olan Geçici Yönetmenlik tasarısını hazırlamıştı. Bu Yönetmenlik, Meclis'in yeni ve düzeltilmiş versiyonunu hazırlaması için zaman bulacağı süreye kadar kullanılmalıdır. Elbette ki Kosova Meclisi'nin sadece kısa bir dönem için bu yönetmenliği kullanacağı daha ilk günden belliydi.

2002 yılı yaz aylarında, Meclis, yeni Yönetmenliği hazırlayacak milletvekiller grubunu tayin etti.

Fatmir Sejdiu, Nekibe Kelmendi, Bajram Kosumi, Muhamet Kelmendi ve Dragiša Krstović tarafından oluşan bu grubun başkanlığını Arsim Bayrami yaptı. Bu çalışma grubunun görevi Geçici Yönetmenlik kurallarını yeniden yazmak değil, kuralların Anayasal Çerçeve ile uyumlaştırılmasını sağladıktan sonra Yönetmenliği düzeltmekten ibaretti.

Ulusal Demokratik Enstitüsü (NDI), 2001 yılının sonlarına doğru Kosova Meclisi'nin kurulmasından beri onunla çalışmaktadır. Meclis Destek Girişimi (ASI) ve USAID yardımıyla, Uluslararası Demokratik Enstitüsü, yeni Yönetmenliğin yazılması sırasında çalışma grubuna teknik yardımlarda bulunmuştur.

2002 yılının ikinci bölümünde, Yönetmenlikte yapılacak değişiklikleri tartışmak üzere çalışma grubu sürekli olarak bir araya geldi. Parlamento üyelerini en çok ilgilendiren şey Kosova yurttaşlarının ya açık toplantılar yoluyla ya da petisyonları sunarak yasama sürecine katılmalarını sağlamaktır. Kuralların görüşülmesi işlemi Aralık 2002 yılında tamamlanarak, düzeltilen tasarı metni 2003 yılının Ocak ayında Meclise teslim edildi. Ocak 2003 tarihinde Meclis genel kurul toplantısında Yönetmenliğin düzeltilmiş versiyonu kabul edildi.

Yönetmenlikte yapılan temel değişiklikler şunlardır:

- Müstesna durumlar hariç Komisyon toplantılarının kamuoyuna açık olması öngörülmektedir

- Hükümetin özel kararları ve politikalar konusunda mecburi açıklama yapması için üyelerin soru sorma hakları vardır
- Tercüme zamanında yapılabilmesi için Meclise belge ve önerilerin sunulması süreleri saptanmaktadır
- Komisyonlar ve bireyler kanunlar tasarılarını hazırlayıp görüşülmek üzere Meclise teslim etme hakkına sahiptir
- Parlamento gruplarının daha fazla yetkisi ve sorumluluğu vardır
- Komisyon toplantısına bir bakanın katılıp şahitlik etmesi mecburiyeti getirilmektedir
- Özel konuları araştırmak için ad-hoc komisyonlar kurulabilir
- Tüm komisyonların mandatları Yönetmenlikte ayrıntılı belirtilmektedir

Kosova Meclisi Yönetmenlik belgesini bir iç belge olarak saydığı için GSÖT onayının gerekmediği fikrindedir. Ama, bu konu hakkında UNMIK'in değişik düşüncesi vardır ve 2003 yılının Şubat ayında UNMIK'in düzeltilen Yönetmenlik hakkında yedi uyarısı vardı. Bu yedi değişiklik yapıncaya kadar, UNMIK, düzeltilen Yönetmenlik belgesini onaylamaya hazır değil. UNMIK, Anayasal Çerçeve'nin ihlal edilebileceği endişesiyle bu düzeltmeler hakkında tedirginliğini ifade etmiştir.

2003 yılının Mart ayında,

UNMIK'in Hukuk İşleri Ofisi (OLA) ve Meclis içinden çıkılmaz durum ile ilgili durumu görüşmek ereğiyle bir araya geldi. Bu toplantıda ilerleme kaydedilerek yedi konudan dördü çözüme kavuştu. Meclis bu yedi meseleyi yeniden görüşecek ve yeniden görüşülmüş olan değiştirilmiş Yönetmenlikte daha başka değişiklikleri yapacak çalışma grubunun yeniden kurulması yönünde uzlaşmaya vardı. Çalışma grubu Başkanlığa ve Meclise Ekim 2003 tarihinde yeniden rapor sundu. Meclis, UNMIK'in işaret etmiş olduğu noktalar üzerine Yönetmenlikte yapılmış olan değişiklikleri onayladı.

Yine de UNMIK'in işaret etmiş olduğu tüm sorulara cevap verilmedi. Bu yüzden de düzeltilmiş Yönetmenlik GSÖT tarafından hala onaylanmış değildir. Meclis, çalışmalarını gerçekleştirirken düzeltilen Yönetmenlik kurallarından hareket etmektedir. İçinden çıkılmaz olan bu duruma neden olan karmaşanın yakın bir gelecekte giderileceği ümit edilmektedir.

Ulusal Demokratik Enstitüsü düzeltilen Yönetmenlik hakkında her parlamento grubuna eğitim sağlamak amacıyla ilerdeki birkaç ay içerisinde eğitim düzenleyecektir. Tüm parlamento gruplarına verilecek olan desteğin onların Kosova Meclisi içerisinde daha etkili olmalarına yardım edeceğine inanarak, karşılık olarak da, Meclisin kendi çalışmalarını Yönetmenliğe göre düzenlemesi ve daha daha başarılı olması sağlanacaktır.

Friedrich Naumann Vakfı Avusturya Parlamento'suna bir çalışma ziyareti örgütledi

Maliye ve Ekonomi, Ticaret, Endüstri ve Bütçe Komisyonları başkanlarından ve komisyonlarından oluşan Kosova Meclisi delegasyonu, 9 Aralık 2003 tarihinde Avusturya'yı ziyaret etti. Ziyaret, Friedrich Naumann Vakfı - Priştine Ofisi tarafından örgütlendi. Delegasyon, Avusturya Komisyonlarında çalışmakta olan iş arkadaşlarıyla olduğu gibi, Avusturya Parlamento Başkan Yardımcısı, Sayın Heinz Fischer, AGİT Viyana temsilcisiyle ve danışma örgütleriyle görüşme fırsatında bulundular.

Haki Shatri ve Minire Çitaku

Kosova Parlamento Üyelerinden oluşan grup Avusturya Parlamento'su strüktürü, çalışmalarını ve tarihi ile ilgili daha yakından tanışma fırsatını buldu. Daha sonra Kosova Meclisi Delegasyonu, Bütçe Komisyonu, Ekonomi Komisyonu ve Ticaret Komisyonu da dahil olmak üzere, Avusturya Parlamento'su Komisyonunda çalışmakta olan iş arkadaşlarıyla ayrı ayrı toplantılar düzenlediler.

Tüm bu toplantılar çerçevesinde, Avusturya Parlamento üyeleri, Avusturya'da edinilen görgüleri, onların hizmetine sunmak ve aynı zamanda Priştine'de resmi ilişkilerin yapılması doğrultusunda Kosovalı iş arkadaşlarıyla toplantılarını sürdürmek için hazır olduklarını ifade ettiler. Avusturya Parlamento üyeleri ile yapılan tartışmaların Kosova'daki değişik ekonomik alanlarında Avusturya yatırımlarının daha fazla katılımı olanaklarının araştırılması olgusuna dayanması da anılmaya değer bir şeydir.

Kosova Meclisi komisyonlar temsilcileri Avusturya Parlamento'su iş arkadaşlarıyla görüştü.

Yıllarca Avusturya Parlamento'su Başkanı ve şimdi de Başkan Yardımcısı olan Sayın Heinz Fischer, ile görüşme özel bir ağırlık taşıyordu. Konuşmasının başlangıcında Sayın Fischer, Kosova Meclisi ve AGİT'in çağrısı üzere 2002 yılında Kosova'ya yapmış olduğu ziyareti

Kosova Meclisi komisyonlarının temsilcileri Avusturya Parlamento'su iş arkadaşlarıyla bir araya geldiler

retinden söz etti. Kosovadaki şimdiki durumu bildiğini söyledi. Yapılan danışmalar ve bilgi teatisi yanı sıra, Sayın Fischer, Kosova'nın Avrupa Birliği üyesi olması şansı ile ilgili bir Kosova parlamento üyesinin sormuş olduğu sorusunu yanıtladı. Onun sözlerine göre Kosova'nın Avrupa Birliğine üye olması onun nihayi statüsüne bağlıdır. Sayın Fischer bu konunun barışçıl ve dürüst bir şekilde çözümlenmesi temennisini ifade etti. Avrupa Birliği'ne üye olma ile ilgili son aşamaya değin nihayi mesajı sunarken, Sayın Fischer Kosova'nın – bazı komşu ülkelerle birlikte – Avrupa Birliği'ne girme listesinde yer almaları gerektiğini belirtti. Toplantının sonunda, Sayın Fischer ve Sayın Haki Shatri ziyaretin rolü ve önemine ilişkin Avusturya Haber Ajansına bir demeç verdiler.

Bu toplantılara ek olarak Kosova Meclisi delegasyonu, Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığını ziyaret etti. Bu toplantı sayesinde,

delegasyon üyeleri, Avusturya'nın tarihi ve şimdiki sistemi ile olduğu gibi diğerleri arasında eğitim sistemini daha iyi tanıma fırsatını da buldu.

Viyana'daki AGİT karargahında da Kosova parlamento üyelerine güzel bir kabul düzenlendi. Fırsattan yararlanarak Kosova delegasyonu bu örgütün strüktürüyle –Kosova'da ve bu yöredeki AGİT etkinlikleri özellikle vurgulandı. AGİT'in Aleni Tanıtım memuru Sayın Alexander Nietzsche, son parlamento seçimleri ve Kosova'da düzenlenecek olan seçimlere değinerek Viçitırın'daki Polis Okulunun çalışmalarına AGİT'in sunmuş olduğu yardımı ve katılımına değindi.

AGİT'in Daimi Konseyi Misyonu'nda yer alan Federal Almanya Cumhuriyeti siyasi memuru Sayın Margaretha Uebber, Almanya'nın AGİT' teki rolü ve sunmuş olduğu çabaları hakkında bir sunum sundu.

Avusturya Parlamento'su iş arkadaşlarıyla yapılan toplantılar arasında, Avusturya uzmanları ile enerji konusunda yapılan toplantı oldukça yararlıydı. Diğer toplantılarda olduğu gibi bu toplantıda da, Kosova delegasyonu, Avusturya'nın yetkili danışmanları ile profesyonel fikir ve görgü teatisinde bulunma olanağında idi. Bu toplantıda şimdiki duruma değinilerek, özellikle Kosova'da elektrik enerjisine ilişkin enerji gelişimi ihtiyaçları ve olanaklarına değinildi. Bu konu diğer komşu ülkelerde enerji durumu ile kıyaslanarak tartışıldı. Bu toplantı çerçevesinde Kosova'daki genel durum hakkında bilgiye sahip olan Avusturya enerji uzmanı Dr. Volker Kier ile de fakir değış tokuşunda bulunduldu.

Bu ziyaretin içeriği – teori ve pratiğin birleştirilmesi – Meclisin kuruluşundan beri Friedrich Naumann Vakfı'nın ilgili komisyonlara sunmuş olduğu yardımın bir devamı olarak tüm katılımcılar tarafından olumlu olarak değerlendirildi.

Kosova Meclisi komisyonlarının Avusturya'da edinmiş olduğu bilgileri ve görgüleri, onların Kosova'ya hemen dönmelerinden sonra göstermiş oldukları çalışmalarında belirgin olmuştur. Ticaret Odasının rolü, görevleri ve ödevlerine ilişkin açık toplantı Ocak'ta düzenlenerek, diğerleri arasında enerjiye değin kanunun getirilmesi de beklenmektedir.

Priştine'de bulunmakta olan Friedrich Naumann Vakfı Ofisi demokratik enstitülerinin kurulmasında olduğu gibi AB'Acquis Communautaire' kriterilerine dayalı olan gelişmiş bir ekonomiyi yaratmak için çabalarını ve yardımlarını sürdürecektir.

Meclis'e destek etkinlikleri

Alman Parlamento üyeleri, parlamentoda karar alma sürecini Kosovalı siyasetçilerle görüştü

Friedrich Ebert Stiftung Vakfı (FES), Alman Bundestag'ı Parlamento Üyesi Sayın Karsten Schoenfeld'i Kosovalı siyasetçilerle görüşmek üzere 29 ve 30 Kasım 2003 tarihinde Yakova'ya gelmesini temin etti. Görüşmenin amacı politik gruplar içerisinde ve onların arasında karar verme süreçleri hakkında fikir değiş tokuşunda bulunmaktır. Kosova Meclisi'nden gelen katılımcılar arasında Fatmir Sejdiu, Hydajet Hyseni ve Naim Maloku yer alırken belediye düzeyinde siyasetçiler ve partilerin gençlik forumları temsilcileri de bulunmaktaydı.

Sayın Schoenfeld, kendi politik grubu çerçevesinde genç parlamento üyelerinden oluşan grubun örgütlenmesinde edinmiş oldukları görgüler ile ilgili bir açıklamada bulundu. Parti liderlerini başlangıçta ilgilendiren konuların, daha ilerdeki safhalarda iç karar verme mekanizmaların iyileşmesinin, iç tartışmalarında fikir birliğin sağlanmasından ileri geldiğini belirtti. Daha sonra grup onun görgülerinin Kosova'daki politik duruma uyup uymadığı konusunu ele alıp, eğitim, çevre, ekonomik gelişme, kanuna riayet edilmesi ve Avrupa Birliği'ne üyelik gibi konulara politik çözümlerin bulunması meselesini görüştü.

Meclis, web-sitesini kuruyor

Kosova Meclisi Medya ve Yayınlar Bölümünün 2004 yılı Şubat ayı içerisinde Kosova Meclisi Web sitesini kurması beklenmektedir. Bu GÖE tarafından kurulan ilk resmi web site olacaktır. Web site Meclis üyeleri ile ilgili bilgileri olduğu gibi Meclis struktürleri ve sekreterliği hakkında olan malzemeleri içermektedir. Meclis tarafından şimdiye kadar kabul edilen –onaylanan kanunlar olduğu gibi Meclis'in şimdiki etkinliklerine değin takvim de bu siteye dahil edilecektir. Bu web site ile Kosova Meclisini görme imkanı ve şeffaflığının artırılması hedeflenmektedir. Web site "Rrota Interactive" yerel şirketi tarafından hazırlanmıştır. Proje, AGIT Demokratikleşme Bölümü tarafından desteklenmiştir.

2003 yılında Meclis çalışmaları hakkında TV programları

Geçen yıl içerisinde Kosova Meclisi tarafından getirilen en önemli kararlar hangileriydi ? Meclis çalışmalarını neler geliştirebilir? Meclis üyeleri Meclis çalışmaları hakkında ne kadar eleştiriseldir? Üyeler kendi çalışmalarında neyi en stresli görüyorlar, onların itirazları nelerdir?

Bu, Kosova Meclisi milletvekillerine sorulan ve sırasıyla üçüncü olan 30 dakikalık bir TV programıydı. Bu program RTK, KTV ve Bota Sot gazetecileri tarafından hazırlanıp, RTV Slovenyalı eğitimci Sayın Ljerka Bizilj rehberliğinde gerçekleşti. Programda, seçmenlerin istemleri göz önünde bulundurularak kamu oyu veya politik uzmanlar tarafından Meclis çalışmalarının nasıl değerlendirildiği, eleştirildiği veya doğrulandığı örnekleri dile getirildi.

İlk iki program daha çok Meclisin haftalık çalışmalarına odaklaştı,

üçüncü ve son bölüm ise Kosova Meclisi'nin yıllık çalışmaları ile ilgili analitik bir içeriğe sahipti. Programlar AGIT Demokratikleşme Bölümü Medya Desteği ve Merkezi Yönetim Desteği işbirliği ile gerçekleşti. Bu projenin hedefi Meclis çalışmalarını izleyen gazetecilerin bu öndeki bilgilerinin artırılması ve çeşitli politik partilerinin görüşlerini ortaya atan dengeli programları hazırlamaları yolunda kendilerine yardım sunmaktır. Proje aynı zamanda, Kosova Meclisini izleyen gazetecilerin Slovenya RTV'sini gözlemlemeleri ve Sloven Parlamentosunun nasıl kapsandığını görmeleri amacıyla Kosovalı gazetecilerin Slovenya'ya da ziyaret etmelerini kapsamaktaydı.. Kendi görgülerini zenginleştirmeleri açısından Ekim ayında Slovenya'ya yapılan bu etüd ziyareti gazeteciler için çok faydalıydı.

Bu projenin temel hedefi, Meclis çalışmalarının medya tarafından daha objektif bir şekilde kapsanmasına katkıda bulunmak ve aynı zamanda Kosova ahalisinin politik sahnedeki gelişmelerle daha iyi bir şekilde tanıtılması olduğu gibi seçmen gözlerinde Meclis şeffaflığının artırılmasıydı. (*Lizabeta Paloka*)

Resmi Evraklara Ulaşma Kanunu'nun uygulanması hazırlıkları

Resmi Evraklara Ulaşma Kanunu 2003 yılının Kasım ayında GSÖT tarafından ilan edildi. Bu Kanun tüm Kosovalıların GÖE, belediyeler ve çok sayıda diğer hükümet enstitülerinin elinde olan aleni evraklara ulaşmalarını sağlayacaktır. Ulusal Demokratik Enstitüsü (NDI), bu kanun tasarısının hazırlanıp Meclise sunulması için Başbakan Ofisiyle olduğu gibi, IREX dahil olmak üzere diğer STÖ'lerle de sıkı bir şekilde çalışmıştır. Kanun Tasarısı hakkında kamu yoklamalarını gerçekleştirmek amacıyla Ulusal Demokratik Enstitüsü (NDI), Kamu Hizmetler Komisyonu ile de çalışmıştır.

Bu kanunun onaylandığı için, UDE-NDI kanunun gerektiği bir şekilde yerine getirilip getirilmediğini sağlama bağlamak amacıyla aleni – sivil işçilere, Parlamento üyelerine ve belediye personeline eğitim sağlayacaktır. Bu eğitim 16-20 Şubat 2004 tarihleri arasında düzenlenecektir. Diğer STÖ'ler 2004 yılında gazetecilere ve diğer ilgili gruplara eğitim sağlayacaktır.

Priştine'de yerel ofislere 2004 seçimleri hakkında bilgiler verildi

15 Aralık 2003 tarihinde OMİK Karargahında yerel ofis temsilcileri ile bir danışma toplantısı düzenlendi. Bu fısıtla, Büyükelçi Pascal Fieschi somut bir seçim tarihinin hala saptanmadığını hatırlatarak, 2004 Meclis seçimlerinin hazırlanmasına ilişkin kaydedilen ilerlemeler hakkında bilgi verdi. Seçimler Bölümü, MSK Sekreterliği'nin kurulmuş olmasını hatırlatarak seçim eylemleri sorumluluklarının yeni kurulan ve bağımsız olan bu organa teslim edilmesine ilişkin ikircimliklerini belirtti. Merkezi İdare Destek Ekibi, destek etkinliklerinin ana hatlarını çizerek, Meclisin çalışmaya başlamasından beri bunun yapıldığını belirtti ve 2004 yılı için öngörülen önceliklere değindi. Bu öncelikler arasında, Meclis Destek Girişimi (ASİ) çerçevesinde Kosova Meclisi'ne sunulacak olan uluslararası yardım programlarının koordinasyonu en

önemli bir role sahipti. ASI partnör örgütleri Meclis'i desteklemekte 2004 yılına ait olan önceliklerini temsil ederek yerel ofis temsilcileriyle çeşili siyasi konuları ele alıp görüştü. Bu konular arasında, içinde bulunduğumuz seçim yılında yönetm bölümünün Meclis tarafından görüşülmesi ereğiyle yoğun bir yasama programını öngördüğünü, ve bunun altından kalkması amacıyla Meclise ek yardım ve elverişli uluslararası destek programlarının getirilmesini gerektirmektedir.

Sarayova Konferansı'na ait nihayi rapor yayınlanıyor

2-4 Ekim 2003 tarihleri arasında, Kosova Meclisi de dahil olmak üzere, Güney – Doğu Avrupa 11 parlamento üyeleri, fakirliğin azaltılması ve ekonomik gelişme konularını görüşmek ereğiyle Sarayova'da bir araya geldiler. AGİT'in bu konferansı ile ilgili nihayi rapor İngilizce, Sırpça-Hırvatça-Boşnakça, Arnavutça ve Makedonca yayınlanarak Kosova AGİT Misyonu da dahil olmak üzere şimdi Güney –Doğu Avrupa'nın tüm AGİT Misyonlarında temin edilebilir.

Kamu toplantıları el kitabı yayınlanıyor

Geçen yıl içerisinde ASI'nin birkaç partnörü, Meclis komisyonları tarafından örgütlenen kamu toplantılarının örgütlenmesini etkin bir şekilde cesaratlendirip katkıda bulundu. UDE (NDI), diğer örgütlerin bilgilerinden de yararlanarak kamuya açık bu toplantılar hakkında el kitabını hazırladı. El kitabı en iyi pratikleri olduğu gibi, açık toplantıların tertiplenmesi örnek ve biçimlerini ve bu tür toplantılar için pratik tavsiyeleri içermektedir. İngilizce, Arnavutça ve Sırpça olarak yayınlanan el kitabı UDE (NDI) ve AGİT'ten temin edilebilir.

Yeni iş arkadaşları Meclis'i destekliyor

Meclis ile çalışmakta olan örgütlere çok sayıda yeni üyeler katılmıştır. Sayın Doina Ghimici (Romanya) ve Sayın Uli Steinle (Almaya), AGİT'in Demokratikleşme Bölümü çerçevesi içerisinde Merkezi İdare Destek Ekibine katıldı. Sayın Patrick R. Cadle (ABD), UDE çerçevesi içerisinde Yasama Destek Program Müdürü tayin edildi. Meclisin daha başarılı olması için onlarla çalışmayı sabırsızlıkla bekliyoruz.

Civic Herald Bülteni

ASI Bülteni, elektronik medya projesi olarak Civic Herald adlı ikizinin ilk elektronik sayısının çıkışını memnuniyetlikle kabul etmektedir. OMİK Demokratikleşme Bölümü, Özgürlük Evi Vakfı ve Rockefeller Kardeşler Fonu tarafından desteklenen bu sivil diyalog projesi Priştine Theresa Ana Cemiyeti ve Novi Sad Yöresellik Merkezi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Civic Herald, Kosova ile Sırbistana odaklaşarak, GDA yöresindeki kamuoyunu yurttaş diyalogunun geliştirilmesi hakkında tanıtmayı hedeflemektedir. Civic Herald İngilizce, Arnavutça ve Sırpça olmak üzere üç dilde ayda iki kere çıkacaktır. Civic Herald bültenine www.osce.org/kosovo ve yakında oluşturulacak olan Sivil Diyalogu projesi web sitesinde: www.civil-dialogue.org ulaşabilirsiniz. Yorumlarınız ve abone olmak için lütfen : mario.maglov@omik.org ile irtibat kurun.

vijimi i faqës 15

Enerji Düzenleyici Organına değin Kanun, herhalde en önemli kanunlardan biridir. Bu Kanun, objektif, şeffaf ve ayrımcılıktan uzak olan ilkelere dayanarak Kosova'da enerji üretimi ve tedarigi için ruhsat verecek ve sorumlu olacak bağımsız bir düzenleyici organının kurulmasını sağlayacaktır. Enerji Düzenleyici Organ, evlerdeki tüketicilere enerjinin verilmesi ve onlara uygulanacak olan tarifelerin belirlenmesinden sorumlu olacaktır. Böyle bir durum makul bir fiyatlarla sabit ve istikrarlı bir enerji temin edecektir.

Diğer iki kanun da paketin bir parçasıdır: Enerji Kanunu ve Elektrik Enerjisine değin Kanun. Enerji Kanunu en önemli ilkelere blirleyerek Kosova enerji sistemi stratejisi ve programlarının saptanmasında değişik tarafların rolünü saptamaktadır. Bu kanun, enerjinin başarılı olarak kullanılması politikalarını belirleyip, tekrar tekrar üretimde kullanılacak kaynakların kullanılması sorununu da düzenlemektedir.

Elektrik Enerjisine değin Kanun, elektrik enerjisinin üretimi, iletimi, distribusyonu ve tedarigi kural ve koşullarını düzenler ve elektrik enerji piyasası koşullarını belirler. Genel olarak bu iki kanun enerji sektörünün daha iyi çalışması için koşulları sağlayarak daha yüksek bir kalitede ve tüm ilgililer için daha güvenli bir enerji tedarigini sağlanması koşullarını düzenler. Planlarımızı ve çabalarımızı gerçekleştirmekte diğer enstitülerin de bize katılacağını yürekten inanıyoruz. Bunun bir süreç olduğunu ve gerçekleşmesi için zamana ihtiyaç olacağını farkında olduğumuzu söylemek zamanca yeterdir. Ama yukarıda belirtilen kanunların şeffaf bir şekilde uygulanmasıyla enerji sektöründeki sorunların her zaman için çözümleneceğine inanıyorum.

Amaç Bildirisi

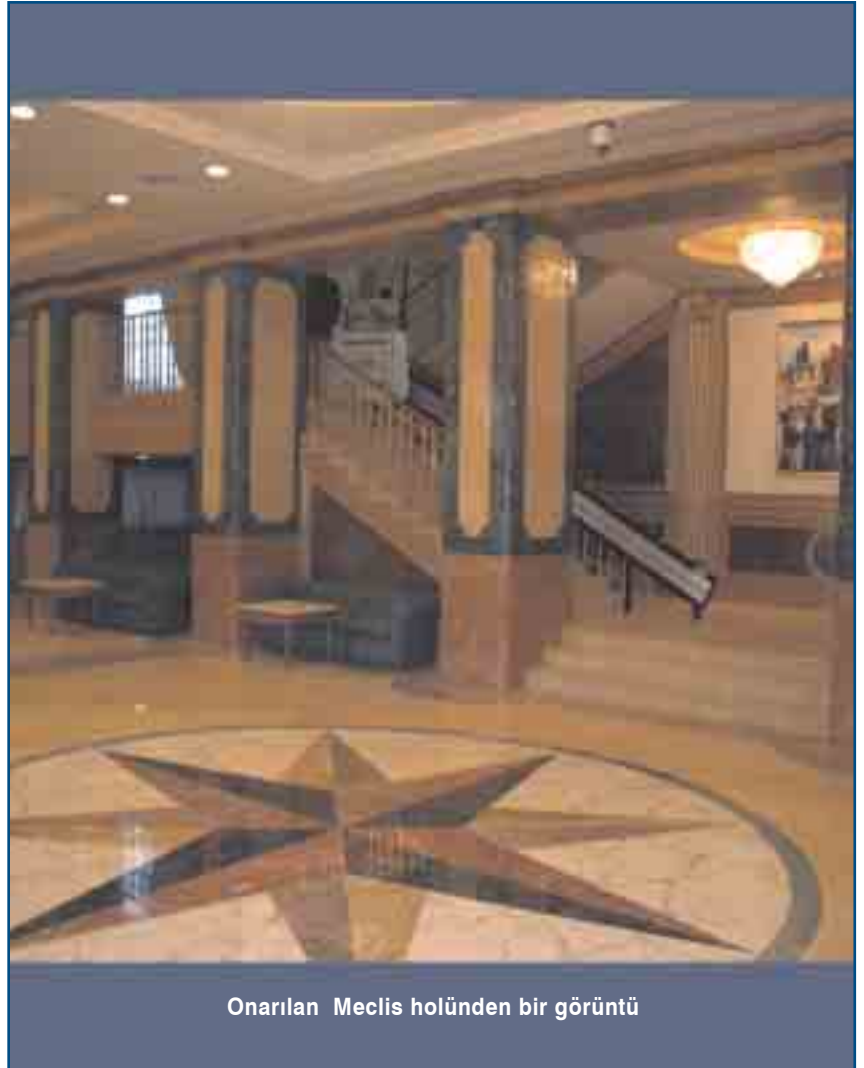
Kosova Meclisi'ni desteklemeyi amaçlayan demokratikleştirme programlarının koordinatörü olan Meclis Destek Girişimi (MDG), Kosova Meclisi'ni, mümkün olan en kısa zamanda, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı, tüm topluluk ve vatandaşların eşitliğine saygılı, istikrarlı, işlevsel ve üretken bir yasama organı haline gelebilmesi için, beceril geliştirme yoluyla destekleyerek güçlendirmek ve profesyonelleştirmek için caba gostermektedir.

MDG uyeleri, bu amaç doğrultusunda, kaynakları ortak bir hazinede bir araya getirmek için çalışacaklardır. MDG'nin cabaları, demokratik yöntem kurallarının bilgisine dayalı ve bu kurallara saygılı bir demokratik siyasi kültür, saydamlık ve kamuya karşı sorumluluk, bir yasama gündeminin geliştirilmesi ve uygulanması, Yürütme'nin denetimi ve Meclis'in çokdilliliğine saygı gibi konulara odaklanacaktır.

Asağıda adları yazılı kuruluşların koordinatörü olarak MDG, konferanslar ve eğitim amaçlı seminerler düzenleyerek, Komiteler ile eğitim programları düzenleyerek, yasama sürecine ilişkin teknik danışmanlık hizmeti sunarak, Başkanlık Divanı, Komite Başkanları ve Meclis üyelerine tavsiyelerde bulunarak, cesitli ülkeler ve onların meclislerine mesleki ziyaretler düzenleyerek, yasama personeli ve Meclisin tercüman kadrosu için eğitim programları düzenleyerek altyapı desteği sunmaktadır. Danışman ve müşavirlerin Meclis ve komitelere yönelik çalışmaları da MDG-koordinasyonunun bir parçasıdır

MDG'nde rol alan kuruluşlar:

Friedrich Ebert Vakfı (FEV), Friedrich Naumann Vakfı (FNV), Konrad Adenauer Vakfı, Doğu-Batı Parlamento Pratiği Projesi (Danimarka), Avrupa Yeniden Yapılanma Ajansı (EAR), ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) Ulusal Demokrasi Enstitüsü işbirliğiyle (NDI), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile Parlamentolararası Birlik (IPU), AGİT Demokratikleştirme Bölümü, Başbakanlık'ın etkin desteğiyle birlikte Meclis Sekreterliği, UNMIK'in IV kolu (AB) Avusturya, Belçika, Almanya, İtalya, Danimarka, İsviçre, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletlerinin Priştine'deki temsilcilikleri.

Onarılan Meclis holünden bir görüntü

Bültendeki Fotoğraflar:

Harvard-University: p. 1, 2 ; OSCE: p. 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14,16, 17, 20, 21, 24; UNMIK-DPI: p. 6, 9; FNSt.: p. 15; UNDP: p. 18.

ASI
Newsletter

Belgrad caddesi 32, 38000 Priştine
Tel. (+381-38) 500 162, Fax: (+381-38) 500 188
irtibat adresi: franklin.de-vrieze@omik.org
<http://www.osce.org/kosovo>

Bültene katkıda bulunan kişiler tarafından ifade edilen görüşler kişilerin kendilerine aittir ve doğrudan Meclis, AGİT Kosova Misyonu veya MDG partner kuruluş-arının görüşlerini temsil etmez.